

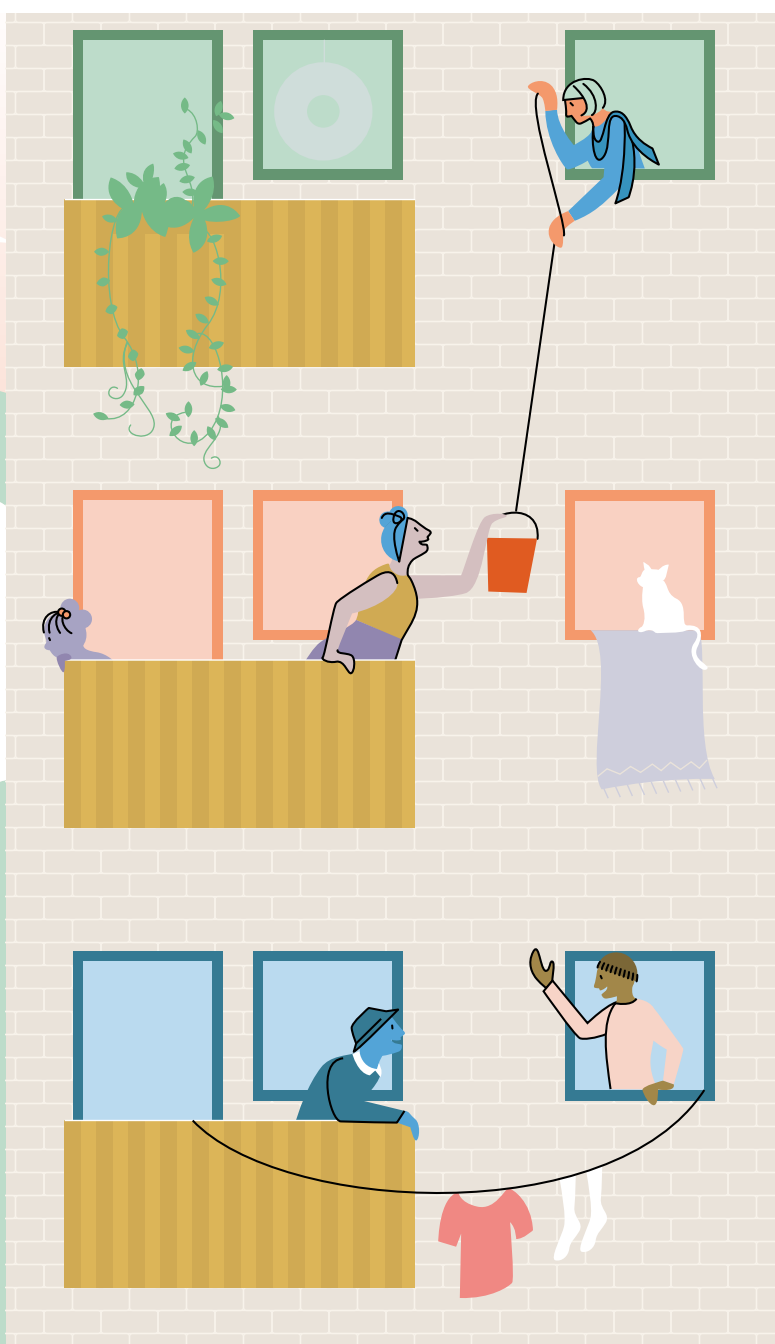

Departementene

Strategi

Hverdagsintegrering

– strategi for å styrke sivilsamfunnets rolle på integreringsfeltet 2021-2024

Hverdagsintegrering

– strategi for å styrke sivilsamfunnets rolle
på integreringsfeltet 2021-2024

Forord

Sivilsamfunnet, og ikke minst frivillig sektor, er limet i små og store fellesskap i samfunnet. Gjennom arbeidet sitt bidrar de til å løse viktige samfunnsoppgaver. Det gjelder også på integreringsfeltet. Den innsatsen som folk gjør i hverdagen for å inkludere flyktninger og innvandrere, er avgjørende for god integrering – hverdagsintegrering.

Alle som bor i Norge skal ha frihet og mulighet til å delta i frivillig innsats, fritidsaktiviteter og sosiale fellesskap. En viktig del av integreringspolitikken er å legge til rette for at innvandrere også deltar i samfunnsliv, frivillige organisasjoner og valg. Norge ligger på topp internasjonalt når det gjelder å delta i frivilligheten. Samtidig er det store forskjeller i hvem som deltar etter sosial og økonomisk bakgrunn. Generelt sett deltar færre innvandrere i organisasjoner og frivillig arbeid. Forskjellene varierer etter landbakgrunn, men også for innvandrere etter sosial og økonomisk bakgrunn. Disse mønstrene gjenspeiler seg i barn og unges deltakelse.

Frivilligheten tilbyr møteplasser og gir folk arenaer å møtes på, å være i aktivitet og å lære. Å delta i frivilligheten kan øke livskvaliteten og gi den enkelte flere muligheter. Høy deltakelse i sivilsamfunnet kan også bidra til å øke tilliten, inkluderingen og den demokratiske deltakelsen. Samtidig er det en verdi at sivilsamfunnets arenaer engasjerer og spiller mangfoldet i befolkningen.

Frivilligheten bidrar på en rekke områder som brobygger og informasjonsformidler i møtet mellom innvandrere og myndighetene. Frivillige organisasjoners informasjonsarbeid under koronapandemien bekrefter dette.

For barn og unge kan det å være med på fritidsaktiviteter gi en meningsfull fritid og arenaer der de kan oppleve mestring. Gjennom aktivitetene skolerer de til å delta, til å uttrykke synspunkter, til å skape nye arenaer for samhandling og til å være med på å påvirke prosesser både i lokalmiljøet og i samfunnet generelt.

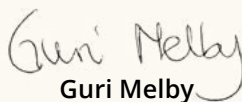
Dette er første gangen regjeringen legger fram en strategi for å styrke sivilsamfunnets rolle på integreringsfeltet. Strategien skal støtte opp om og styrke sivilsamfunnet i lokalt og nasjonalt integreringsarbeid, og bidra til å synliggjøre arbeidet som gjøres.

Med strategien vil regjeringen bidra til at barn, unge og voksne med innvandrerbakgrunn i større grad deltar i sivilsamfunnet. Videre skal den løfte og støtte sivilsamfunnets innsats for integrering og bidra til bedre samarbeid og bedre rammebetingelser for organisasjoner.

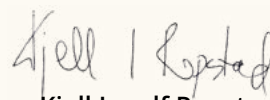
I arbeidet med strategien har regjeringen mottatt innspill fra organisasjoner, enkeltpersoner, sosiale entreprenører, kommuner og fylkeskommuner.

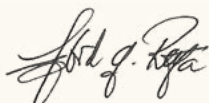
Erna Solberg
statsminister

Guri Melby
Kunnskaps- og integreringsminister

Kjell Ingolf Ropstad
Barne- og familieminister

Abid Q. Raja
Kultur- og likestillingsminister

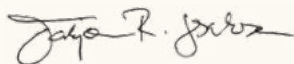
Henrik Asheim
Forsknings- og høyere utdanningsminister

Nikolai Astrup
Kommunal- og moderniseringsminister

Monica Mæland
Justis- og beredskapsminister

Torbjørn Røe Isaksen
Arbeids- og sosialminister

Bent Høie
Helse- og omsorgsminister

Innhold

Forord	4
Innledning	9
Kunnskapsgrunnlag	10
1 Flere med innvandrerbakgrunn deltar i sivilsamfunnet	14
1.1 Øke deltakelse i sivilsamfunnet	15
1.2 Innvandrerorganisasjoners rolle skal synliggjøres	17
1.3 Tilrettelegge for mangfold og deltakelse blant barn og unge i kultur, fritid og idrett	18
2 Løfte og støtte sivilsamfunnets innsats for integrering	24
2.1 Fra ankomst til bosetting	25
2.2 Norsk som nøkkel til deltakelse	27
2.3 Kvalifiseringsløp og arbeidsliv	29
2.4 Styrke digitale ferdigheter	34
3 Bedre samarbeid og rammebetingelser	36
3.1 Samhandling og møteplasser	37
3.2 Sivilsamfunnet som brobygger og informasjonsformidler	41
3.3 Tilskudd og rammebetingelser	45
3.4 Sivilsamfunnsengasjement over landegrenser	46
Gjennomføring av strategien	49
Relevant forskning og rapporter	50

Innledning

Hverdagsintegrering – strategi for å styrke sivilsamfunnets rolle på integreringsfeltet (2021-2024) skal støtte opp om og styrke sivilsamfunnet i lokalt og nasjonalt integreringsarbeid, og bidra til å synliggjøre arbeidet som gjøres. Strategiens tiltak har som mål å bidra til å:

- Øke deltakelsen i sivilsamfunnet blant barn, unge og voksne med innvandrerbakgrunn
- Løfte og støtte sivilsamfunnets innsats for integrering
- Utvikle bedre samarbeid og rammebetingelser

Integreringspolitikken skal legge til rette for at flere innvandrere deltar i arbeids- og samfunnsliv og bidra til frihet for den enkelte til å foreta selvstendige valg. Regjeringens integreringsstrategi *Integrering gjennom kunnskap* (2019-2022) har høyere deltakelse i arbeids- og samfunnsliv blant innvandrere som hovedmål. Gjennom en rekke tiltak følger regjeringen opp de fire innsatsområdene i integreringsstrategien:

- Utdanning og kvalifisering
- Arbeid
- Hverdagsintegrering
- Retten til å leve et fritt liv

Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre telte om lag én million personer ved inngangen til 2021. Av disse var om lag 800 000 innvandrere. Flertallet har landbakgrunn fra Polen, etterfulgt av Litauen, Sverige og Syria. Norskfødte med innvandrerforeldre utgjorde om lag 200 000 personer. De er en ung gruppe, og tre av fire er under 18 år. Det er flest norskfødte med innvandrerforeldre fra Pakistan, Somalia, Polen og Irak.

Ord og uttrykk

Sivilsamfunnet er den delen av samfunnet som består av frivillige organisasjoner, ulike interessegrupper og individer, som kommer sammen for å fremme en politisk sak eller løse en oppgave i fellesskap på frivillig grunnlag.¹ Sivilsamfunnet kan også forstås som den delen av samfunnslivet som verken ligger innenfor offentlig eller privat sektor (næringslivet).

Integrering er en toveis prosess hvor myndighetene skal sikre gode muligheter, og den enkelte innvandrere må stille opp med egeninnsats. Målet for integrering er at innvandrere i større grad skal delta i arbeids- og samfunnsliv. De som skal leve og bo i Norge, skal inkluderes og ta del i store og små fellesskap i samfunnet.

Innvandrere er definert som personer som selv har innvandret til Norge, og som er født i utlandet av utenlandsfødte foreldre. **Norskfødte med innvandrerforeldre** er personer som er født i Norge av to utenlandsfødte foreldre. Når begge disse gruppene omtales samlet, brukes betegnelsen **personer med innvandrerbakgrunn**. Resten omtales som **den øvrige befolkningen**.

Innvandrere er en sammensatt gruppe med stor variasjon blant annet i landbakgrunn, kultur, språk, utdanning, erfaringer og botid i Norge. Det kan være hensiktsmessig å skille mellom bakgrunn for innvandring, selv om det også er et stort mangfold innad i disse gruppene. **Arbeidsinnvandrere** er personer som er i Norge for å jobbe og bo her i kortere eller lengre tid. **Flyktninger** er personer som har fått opphold i Norge fordi de har behov for beskyttelse (asyl). **Familieinnvandrere** er personer som har fått opphold fordi de har nær familie som bor her. I tillegg kommer en gruppe innvandrere som har fått opphold for å ta utdanning, være praktikant eller delta i kulturutveksling.

1 Store Norske Leksikon

Sivilsamfunnets innsats er viktig for å nå målene på alle de fire innsatsområdene, og er spesielt viktig for hverdagsintegrering. Ett av tiltakene i integreringsstrategien er å mobilisere sivilsamfunnet for bedre hverdagsintegrering, noe denne strategien følger opp. Sivilsamfunnet har en sentral rolle i integreringsarbeidet, og er en nøkkelaktør for å skape sosial inkludering gjennom møteplasser og nettverk. Samtidig er et mangfoldig sivilsamfunn en ressurs for samfunnet som helhet. At flest mulig deltar i arbeidslivet, har stor betydning for den enkelte og for samfunnets bærekraft. Arbeidslivet er en viktig arena for inkludering og integrering. Det er mål at flere innvandrere får et stabilt og godt fotfeste i arbeidslivet. Mennesker som er i arbeid, engasjerer seg også i større grad i frivillige aktiviteter.

Sivilsamfunnet og ikke minst frivillig sektor, gir verdifulle bidrag til å styrke innsatsen for inkludering og integrering. Bidragene omfatter blant annet møtesteder og å inspirere til interessefellesskap og samfunnsdeltakelse, både lokalt og nasjonalt. Nettverk og deltakelse i lokalsamfunnet har også betydning for innvandreres deltakelse på arbeidsmarkedet. Innvandrere som har norske venner og deltar i frivillige organisasjoner er langt oftere i arbeid enn innvandrere uten slike nettverk.² Bred deltakelse og økt mangfold er både sentrale mål og samtidig virkemidler.

Regjeringen anerkjenner frivillige organisasjoners samfunnsrolle og deres bidrag for å løse viktige samfunnsoppgaver. En overordnet målsetting er at alle kan delta i frivillige aktiviteter og organisasjoner, uavhengig av alder, kjønn, etnisitet, funksjonsevne, kulturell eller sosioøkonomisk bakgrunn eller interessefelt.

Frivillighetspolitikken har fire mål:

- Bred deltakelse
- En sterk og uavhengig sektor
- Forenklingsreform
- En samordnet frivillighetspolitikk

Frivillighetspolitikken er basert på dialog og samspill med frivillig sektor. Åpenhet og medvirkning er sentralt.

Både for integreringspolitikken og frivillighetspolitikken går ansvaret på tvers av sektorer og fagdepartement. Forskning og kunnskapsutvikling er et sentralt virkemiddel for å nå frivillighetspolitiske mål som bred deltakelse, en sterk og uavhengig sektor og samordnet frivillighetspolitikk. En kunnskapsbasert integreringspolitikk er avgjørende for å få fram kunnskap om innvandreres levekår, og for å utforme tverrsektoriell integreringspolitikk som bygger ned barrierer mot deltakelse i arbeids- og samfunnsliv.

Kunnskapsgrunnlag

På oppdrag fra Kunnskapsdepartementet har *Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor* oppsummert eksisterende forskning på sivilsamfunn og integrering i Norge og andre nordiske land.³ Rapporten ser blant annet på barn og voksne med innvandrerbakgrunn deltakelse i det organiserte samfunnslivet.

Norge ligger på topp internasjonalt når det gjelder deltakelse i frivillighet, men deltakelsen varierer med sosioøkonomiske faktorer. De med høy utdanning og inntekt og stabil tilknytning til arbeidslivet deltar mer i frivillige organisasjoner enn de med færre slike ressurser. Sosiale forskjeller i deltakelse gjenspeiles også i barn og unges deltakelse. Kunnskapsoppsummeringen viser at innvandrere som deltar i sivilsamfunnet, har større sannsynlighet for å delta politisk.

Generelt deltar færre personer med innvandrerbakgrunn i frivillig arbeid og aktiviteter, og færre har medlemskap og formelle verv enn i resten av befolkningen.

Deltakelsen varierer en del med både landbakgrunn og innvandringsgrunn. For eksempel er arbeidsinnvandrere fra Øst-Europa

² Søholt mfl. (2015)

³ Eimhjellen mfl. (2021)

FRIVILLIGHETENS ÅR 2022

Regjeringen har i Meld. St. 10 (2018-2019) *Frivilligheita – sterk, sjølvstendig, mangfaldig* bestemt at 2022 skal være Frivillighetens år. Frivillighet Norge er sekretariat for gjennomføring av året, men hele frivilligheten er invitert til å bidra og bli med. Hovedmålene for året er:

- Få flere med - som medlemmer, frivillige, deltakere, aktivister, sympatisører og givere
- Sørge for at enda flere arenaer i frivilligheten er reelt tilgjengelige for alle
- Synliggjøre frivillighetens merverdi og bidrag til samfunnet

Frivillighetserklæringen

Frivillighetserklæringen ble vedtatt i 2015 og gir føringer for samspillet mellom offentlig og frivillig sektor. Samtidig anerkjenner erklæringen verdien av sektorens selvstendighet. Erklæringen skal sikre involvering fra frivillig sektor i politiske prosesser på nasjonalt nivå. Som følge av Frivillighetsmeldingen skal Frivillighetserklæringen revideres. Arbeidet starter i løpet av 2021 med sikte på lansering i Frivillighetens år 2022.

Organisasjoner kan registrere seg med arrangement under «Vår dag» under Frivillighetens år 2022. (frivillighetensar.no)

underrepresentert. Innvandringsgrunn og botid er andre faktorer som påvirker deltakelsen. Personer med lav sosioøkonomisk status deltar i mindre grad i frivillig arbeid enn andre. At innvandrere i mindre grad deltar i frivillige organisasjoner, må ses i lys av dette. Svake norskferdigheter er også et hinder. Andre barrierer ser ut til å være manglende interesse, en krevende arbeidssituasjon, psykiske og fysiske helseproblemer og manglende kunnskap om hva dugnad og frivillig arbeid er. Videre kan manglende nettverk hindre at innvandrere blir rekruttert inn i organisasjoner.

Innvandrere er mer aktive i tros- og livssynsorganisasjoner enn den øvrige befolkningen. Idretten er imidlertid mest populær blant innvandrere, slik den også er i den øvrige befolkningen. Ideelle og humanitære organisasjoner, menneskeretts- og miljøorganisasjoner er også populære blant innvandrere som deltar i frivillig arbeid.

Norskfødte med innvandrerforeldre (16-39 år) som har høy utdannelse, er omtrent like engasjerte i frivillig arbeid som den øvrige befolkningen i

samme aldersgruppe.⁴ Samtidig deltar færre barn og unge med innvandrerforeldre i frivillige organisasjoner enn barn og unge i befolkningen for øvrig.⁵ Deltakelsen deres varierer imidlertid med foreldrenes landbakgrunn. For eksempel deltar barn og unge med foreldre fra Afrika minst like ofte i fritidsaktiviteter som ungdom uten innvandrerbakgrunn, og i større grad enn barn og unge med foreldre fra Asia eller Øst-Europa.⁶ Det er også betydelige kjønnsforskjeller, særlig for deltakelsen i idrett. Tall fra Ungdata viser at 78 prosent av jenter uten innvandrerbakgrunn har deltatt i ungdomsidrett (13-19 år), mens tallet for jenter med innvandrerbakgrunn er 51 prosent. Familiens sosioøkonomiske ressurser forklarer en del av den lavere deltakelsen, men ikke alt.

En rekke frivillige organisasjoner har innvandrere som målgruppe. Hvordan samarbeidet mellom fylkeskommuner, kommuner og frivillige organisasjoner på integreringsfeltet er organisert, varierer mye. Fylkeskommunene har ansvaret for den regionale samordningen av arbeidet

4 SSB (2019)

5 Ødegård og Fladmoe (2017)

6 Friberg og Bjørnset (2019)

Det er viktig å samarbeide med innvandrerorganisasjoner også i det daglige integreringsarbeidet der det er mulig og ikke undervurdere verdien og tyngden av rollemodeller fra eget miljø. Dette bruker vi aktivt i Rælingen. Både nåværende og tidligere flyktninger som kan være med å bidra til å støtte, løfte og inspirere de andre! De kan være leksehjelpere, støttekontakter, gruppeledere med mer.

FLYKTNINGETJENESTEN I RÆLINGEN KOMMUNE

med integrering. Det innebærer et ansvar for å følge opp arbeidet med frivillige organisasjoner og samfunnsdeltakelse på regionalt nivå. Flere kommuner mangler en helhetlig strategi for integreringsarbeid og hvilken rolle frivillige aktører bør ha.⁷ Kommunene har ofte et mer formalisert samarbeid med de største frivillige organisasjonene enn med de mindre. Uten et formelt samarbeid og koordinering kan resultatet bli lite målrettede integreringstiltak.⁸ Frivillige organisasjoner som jobber på integreringsfeltet, mener det vil styrke arbeidet deres dersom kommunene i større grad kartlegger behov og bidrar til å planlegge frivillig innsats.

Det finnes en rekke tilskudd som skal bidra til frivillige aktørers innsats på integreringsfeltet. De

store frivillige organisasjonene har god oversikt over disse, og de bruker dem og i større grad enn de mindre organisasjonene. Mindre organisasjoner blir utfordret av at flere av tilskuddsordningene er prosjektbaserte med et kort tidsperspektiv. For innvandrersamfunnsorganisasjoner kan komplekse søknadsprosesser også være en barriere.⁹ De ulike tilskuddsordningene dekker ikke alltid organisasjonenes opplevde behov, og de er like gjerne overlappende som komplementære.¹⁰

Gjennom blant annet *Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor*, *Norges forskningsråd* og oppdragsforskning basert på aktuelle kunnskapsbehov, videreføres innsatsen for et godt og oppdatert kunnskapsgrunnlag.

7 Ødegård mfl. (2014); Espegren mfl. (2019); Eriksen og Frøyland (2017); Bråten mfl. (2017)

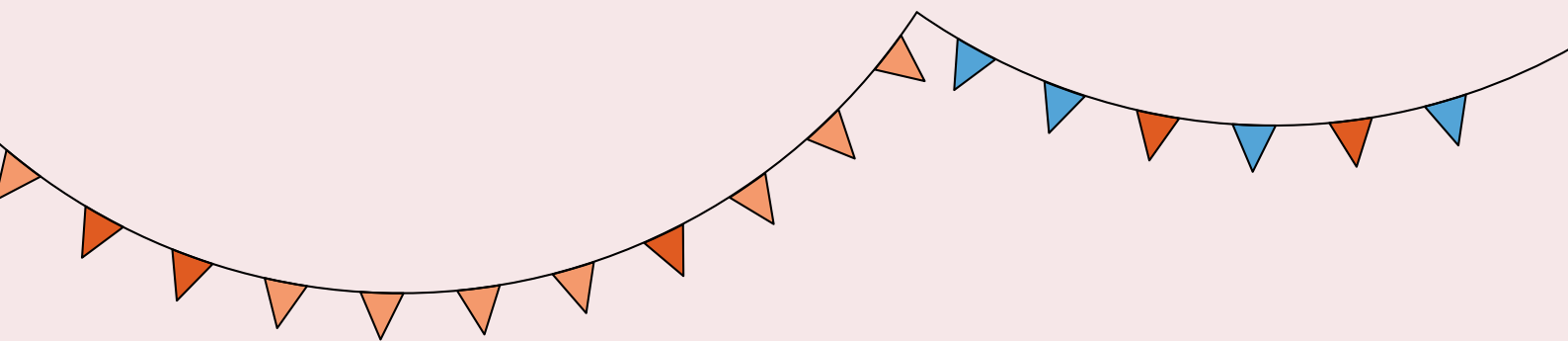
8 Eimhjellen mfl. (2021)

9 Arnesen (2020)

10 Skutlaberg mfl. (2018); Arnesen (2020)

«Det er viktig at tiltakene ikke føles flaue og urettferdige for de som har lite. Det skaper forskjeller», forteller en gutt vi snakket med. REDD BARNA

1 Flere med innvandrerbakgrunn deltar i sivilsamfunnet

Strategien har som mål å øke deltakelsen i sivilsamfunnet blant barn, unge og voksne med innvandrerbakgrunn. Innsatsen fra og i organisasjoner er verdifulle for alle parter, og deltakelse bidrar til å øke integreringen.

1.1 Øke deltakelse i sivilsamfunnet

At personer med innvandrerbakgrunn er representert i organisasjoner og aktiviteter, er viktig for hverdagsintegrering. Deltakelse i frivillige organisasjoner kan gi innvandrere økt følelse av tilhørighet og tillit til det norske samfunnet. Deltakelse kan også gi tilgang til viktige sosiale nettverk som igjen kan gjøre det lettere å komme inn på arbeidsmarkedet, og kan være et rekrutteringsgrunnlag for videre organisasjonskarriere.

Frivillige organisasjoner, idrett, kulturliv og tros- og livssynsamfunn legger til rette for fellesskap og mangfold. Aktivitetene samler barn, unge og voksne.

1.1.1 Utfordringer for deltakelse i sivilsamfunnet

Innvandrere oppgir oftere enn andre at de mangler sosiale nettverk for å komme inn i frivillige aktiviteter.¹¹ Samtidig mangler det kunnskap om frivillig virksomhet i innvandreres egne nettverk og deres ulike former for deltakelse i sivilsamfunn.

I tillegg til nettverk kan språk og levekår utgjøre barrierer for innvandreres deltakelse i frivillige organisasjoner. For eksempel viser spørreundersøkelser blant lokallag av frivillige organisasjoner at bare et lite mindretall har styremedlemmer med innvandrerbakgrunn.¹²

Barne- og ungdomsorganisasjoner er en viktig del av sivilsamfunnet. I løpet av det siste tiåret har det vært en vekst i antall organisasjoner etablert av ungdom med foreldre med bakgrunn fra andre land. Disse arenaene synes å være viktige fellesskap for å dele flerkulturelle erfaringer og for håndtering

av flerkulturell identitet. I mange av innspillene fra organisasjoner, enkeltpersoner og offentlige virksomheter som regjeringen har mottatt i arbeidet med strategien, blir det vist til at inkludering av barn og unge med innvandrerbakgrunn i frivilligheten bør styrkes. Innspillene peker også på behov for å bistå organisasjoner med informasjon om hvordan de kan arbeide for økt mangfold og inkludering, noe som i dag er krevende å finne, særlig for mindre barne- og ungdomsorganisasjoner. Det er også viktig å ta tak i ulike barrierer som hindrer deltakelse for barn og unge.

1.1.2 Innsats for å øke deltakelse og mangfold

Innsats for mangfold har vært en satsning over mange år i de store landsdekkende organisasjonene som Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) har intensjonsavtaler med.¹³

MANGFOLDSPAKATEN

Frivillighet Norge vedtok i 2020 Mangfoldsplakaten, som et verktøy for større etnisk og kulturelt mangfold i frivillige organisasjoner. Bakgrunnen er at frivillig sektor ikke gjenspeiler befolkningssammensetningen. Mangfoldsplakaten understreker verdien av en mangfoldig organisasjon og gir retning for å bidra til mangfold. Organisasjoner kan signere plakaten og ta den i bruk i egen organisasjon. Frivillighet Norge har samlet flere verktøy og ressurser for inkludering på nettstedet www.inkluderingskoden.no.

Frivillighet Norge er et samarbeidsforum for vel 300 frivillige organisasjoner som representerer over 50 000 lag og foreninger i Norge. Vel 10 prosent av medlemmene er innvandrerorganisasjoner. Frivillighet Norge mottar driftstilskudd fra Kulturdepartementet.

11 Eimhjellen mfl. (2021)

12 Arnesen og Siveseid (2020)

13 Intensjonsavtalene mellom IMDi og utvalgte frivillige organisasjoner, har som mål å bidra til godt samarbeid og koordinering mellom partene i arbeidet med integrering, og økt deltakelse av flyktninger og innvandrere i frivillig organisasjonsliv.

INKLUDERING OG MANGFOLD I BARNE- OG UNGDOMSORGANISASJONER

Barne- og ungdomsorganisasjoner er en viktig arena for inkludering av barn og unge. De er også en arena hvor barn og unge får prøve seg i ulike verv for første gang. Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner (LNU) er en paraplyorganisasjon for rundt 100 barne- og ungdomsorganisasjoner, som til sammen har ca. 450 000 enkeltmedlemmer.¹⁴ Medlemsorganisasjonene representerer et stort mangfold av aktiviteter og verdier.

LNU *Mangfold og inkludering* er en støtteordning for demokratiske barne- og ungdomsorganisasjoner, fritidsklubber, ungdomshus og lokale ungdomsmiljøer i Norge. Formålet er å vise at mangfold er et positivt element i samfunnet, og hvordan barn og unge på egne premisser kan bidra til økt inkludering og utfordre diskriminering og fordommer i samfunnet. Prosjekter som får støtte skal ha som mål å oppmuntre til bred deltakelse i aktiviteter i lokale miljøer og organisasjoner, og at barn og unge selv kan være med å utvikle og videreformidle nye metoder og aktiviteter for inkludering. Som et tiltak i Regjeringens samarbeidsstrategi for barn og ungdom i lavinntektsfamilier (2020–2023), skal en evaluering vurdere om ordningen er treffsikker.

Tros- og livssynssamfunn er sosiale møteplasser for mange innvandrere. De gir tilhørighet, ikke bare i trossamfunnet, men også i samfunnet generelt. Mange tros- og livssynssamfunn har et utstrakt sosialt arbeid og inviterer til ulike arrangementer og møteplasser. Slike tilbud kan være med på å gjøre overgangen til et nytt land lettere. Gjennom å delta i tros- og livssynssamfunn kan innvandrere tilegne seg kunnskap om organisasjoner og praktisk kunnskap om det norske samfunnet. Videre kan tros- og livssynsorganisasjoner ha en viktig rolle i arbeidet med å forebygge negativ sosial kontroll.¹⁵ De siste tiårene har antallet tros- og livssynssamfunn økt,

særlig som følge av at innvandrere fra ulike deler av verden har bosatt seg i Norge.

Barne- og familiedepartementet gir tilskudd til paraply- og dialogorganisasjonene på tros- og livssynsfeltet, og til arbeidet med mangfold, inkludering og fattigdomsbekjempelse. Blant disse er Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn, Norges Kristne Råd og Muslimsk Dialognettverk. Barne- og familiedepartementet utlyser også tilskudd til tiltak og/eller prosjekter på tros- og livssynsfeltet. Det lyses ut midler til dialogarbeid i form av aktiviteter som kan fremme gjensidig forståelse og respekt for forskjeller, og for felles verdier som samfunnet bygger på, som demokrati, rettsstat og menneskerettigheter. Det kan også gis tilskudd til tiltak som kan stimulere til økt samarbeid mellom kommuner og tros- og livssynssamfunnene.

For eldre kan frivillige aktiviteter representere en viktig arena for deltakelse og tilhørighet som bidrar til en aktiv og sunn alderdom. Aktivitetene fungerer også som en møteplass mellom generasjonene. Mange eldre er aktive i frivillig arbeid, men potensialet for å øke deltakelsen er stor. I *Program for et aldersvennlig Norge* er en av oppgavene å ta i bruk den ressursen eldre representerer i frivilligheten, og det er satt i gang et arbeid for å få kommunene og frivillig sektor til å utvikle tilbud som åpner for mer fleksible arbeidsformer i frivilligheten, se nettsiden aldersvennlig.no. Fremover vil flere eldre ha innvandrerbakgrunn, og mange vil ha nytte og glede av å delta i sivilsamfunnet.

En inkluderende frivillig sektor er viktig for et inkluderende samfunn. For å øke deltakelse i sivilsamfunnet blant barn, unge og voksne med innvandrerbakgrunn, og støtte opp om økt mangfold i organisasjonslivet, vil regjeringen styrke kunnskapen om ulike måter mennesker deltar i sivilsamfunnet på og hva som påvirker deltakelse. For å støtte opp om organisasjoners mangfoldsarbeid vil regjeringen styrke utvikling av metoder for rekruttering og inkludering.

¹⁴ <https://www.lnu.no/om-lnu/>

¹⁵ Frihet fra negativ sosial kontroll og æresrelatert vold (2021–2024)

REGJERINGEN VIL

- **Utlyse forskningsoppdrag om innvandreres deltakelse i sivilsamfunnet**

Innvandrere deltar mindre i sivilsamfunnet enn den øvrige befolkningen.¹⁶ Det trengs mer kunnskap om innvandrergreper som skiller seg ut med henholdsvis høy og lav deltakelse. Oppdraget skal bidra til å avdekke spesifikke barrierer, ekskluderingsmekanismer eller suksessfaktorer for deltakelse i sivilsamfunnet blant ulike grupper av innvandrere. Oppdraget skal også se på pandemiens påvirkning på hverdagsintegrering, slik som deltakelse i sivilsamfunnet.

Ansvarlig departement: Kunnskapsdepartementet

- **Øke mangfoldig rekruttering av frivillige i organisasjonslivet**

Det skal utlyses forskningsoppdrag om rekruttering og inkludering i organisasjonslivet, som skal foreslå tiltak og metoder for å øke rekruttering og inkludering. Oppdraget skal se på motiver for deltakelse blant barn, unge og voksne med innvandrerbakgrunn, og hvordan ulike motiver kan bidra til å øke rekruttering. Organisasjoner skal konsulteres i utforming av oppdraget.

Ansvarlig departement: Kunnskapsdepartementet og Kulturdepartementet

1.2 Innvandrersorganisasjoners rolle skal synliggjøres

Det finnes et mangfold av innvandrersorganisasjoner i Norge. Ulike innvandrersorganisasjoner samler mennesker med felles bakgrunn enten det er språk, opprinnelsesland, kultur eller religion. Disse er ofte mer uformelt organisert enn det tradisjonelle foreningslivet, men mange er medlemsorganisasjoner. Innvandrersorganisasjoner er viktige både for at personer med innvandrerbakgrunn skal kunne delta, og som ressurser og samarbeidspartnere for andre frivillige organisasjoner og myndigheter. For noen innvandrere har organisasjonene fungert som brobyggere og springbrett for å delta i samfunnet.

TELEMARK INNVANDRERRÅD

tenker helhetlig når de utformer aktiviteter og legger vekt på å inkludere asylsøkere sammen med lokalbefolkningen. Når planer skal utformes, legger Telemark Innvanderråd vekt på tidlig involvering av beboere i asylmottak gjennom møter med beboerråd, ledelse og frivillige.

Fra prosjektet startet i 2019 har beboere i asylmottak fått positive opplevelser gjennom varierte aktiviteter som å delta på språkkafe, på friluftssarrangementer og kursopplegg om barneoppdragelse, felles utflukter og samtaler med bosatte innvandrere i lokalsamfunnet. Erfaringene kan asylsøkere ta med seg videre, om de blir i Norge eller ikke.

Telemark Innvanderråd samarbeider med flere instanser og særlig med voksenopplæringen i kommunene i forbindelse med organisering av museums- og bedriftsbesøk. De bruker egne medlemmer som er sertifisert ICDP-veiledere (International Child Development Program), både når de organiserer kurs og fritidsaktiviteter og i samtale med foreldre.

Vi sitter med kompetanse, kunnskap, nettverk og erfaringer. Det viktigste er å få flere på jobb, derfor må tiltak som norsk- og arbeidstrening brukes i større grad.

DRAMMEN MINORITETSRAÐ

¹⁶ Eimhjellen mfl. (2021)

1.2.1 Utfordringer for innvandrorganisasjoner

Innvandrorganisasjoner kan være viktige i det lokale integreringsarbeidet. Innvandrorganisasjonene har ofte en tilleggskompetanse ved å være flerspråklige og mangfoldige og ha andre nettverk og kommunikasjonskanaler enn de tradisjonelle organisasjonene. Samtidig omtales innvandrorganisasjoner tidvis som innadventde, lukkede fellesskap. Organisasjoner som har kontakt med lokalmiljøet og samfunnet rundt seg har bedre forutsetninger for å fungere som brobyggere og integreringsarenaer. Det er behov for mer kunnskap om hva som skal til for å starte en formell organisasjon, hvordan organisasjoner drives og om tilgjengelige støtteordninger for å kunne bli en mer aktiv del av integreringsarbeidet. Det kan bidra til at innvandrorganisasjoner blir viktigere stemmer i lokalmiljøet.

Innvanderråd rundt i kommuner og fylkeskommuner har ulike navn.¹⁷ Representanter til slike råd blir som oftest rekruttert fra innvandrorganisasjonene.¹⁸ Det finnes ingen oversikt over hvor mange kommuner eller fylkeskommuner som per i dag har innvanderråd. Erfaringer tyder på at aktive innvanderråd er en styrke for samarbeidet mellom sivilsamfunn og myndigheter. Det varierer i hvilken grad lokale myndigheter involverer disse organisasjonene.

1.2.2 Innsats for å synliggjøre innvandrorganisasjoners rolle

Når deltakelsen i frivillige organisasjoner og sivilsamfunnet er lav blant noen grupper av innvandrere i Norge, vil økt kontakt mellom myndigheter og innvandrorganisasjoner kunne bidra til bedre forståelse av barrierer og hvilke virkemidler som er viktig for å øke hverdagsintegrering. Økt kontakt mellom mindre organisasjoner og etablerte, større organisasjoner

kan øke organisasjonenes kompetanse og potensiale for integrering, øke kontakten med lokalmiljø og utvide nettverksbyggingen. Lokale innvandrorganisasjoner har mottatt støtte til drift og aktiviteter i en årrekke. Regjeringen vil bidra til at innvandrorganisasjoners rolle skal bli mer synlig på integreringsfeltet gjennom økt kompetanse og mer samarbeid med det offentlige og andre frivillige aktører på integreringsfeltet.

REGJERINGEN VIL

• Prøve ut en ordning for å styrke små og nystartede organisasjoner på integreringsfeltet

Et utvalg små og nystartede organisasjoner, inkludert innvandrorganisasjoner, skal inviteres til å delta i ordningen. Det skal vies særlig oppmerksomhet til kompetanseheving, veiledning, kurs i organisasjonsdrift, prosjektsøknad og rapportering og samarbeid med andre organisasjoner (fadderordning e.l.), samt mentortilbud i regi av etablerte organisasjoner. Målet er å høste erfaringer med nye støtteformer. Det settes av midler til evaluering av prøveordningen, som også skal trekke frem gode eksempler på samhandling mellom kommuner, fylkeskommuner og innvanderråd i lokalt integreringsarbeid.

Ansvarlig departement: Kunnskapsdepartementet

1.3 Tilrettelegge for mangfold og deltakelse blant barn og unge i kultur, fritid og idrett

Regjeringen har som mål at alle barn og unge skal kunne delta på kultur- og fritidsaktiviteter. Det er et mål at sivilsamfunnet, frivillige organisasjoner, idrett, kunst- og kulturliv, speiler mangfoldet i dagens samfunn. Alle skal kunne delta, og arenaene skal være inkluderende, representative og gi like muligheter for alle.

Organiserte fritidsaktiviteter av alle slag gir viktige fellesskap som skaper identitet og mestring for barn og unge. Ved å delta i fritidsaktiviteter utvikler barn språkferdigheter, sosiale ferdigheter, relasjoner og nettverk. Alle barn, uavhengig av bakgrunn, skal bli sett og anerkjent for de erfaringene, den kunnskapen og kulturen hver enkelt har med seg og bringer inn i fellesskapet. Alle som ønsker det, må kunne få anledning til å delta.

¹⁷ Også kalt dialogforum, mangfoldsråd, flerkulturelt råd eller minoritetsråd. Dialogforum er sammenslutninger av frivillige organisasjoner, som innvanderråd der innvandrorganisasjoner deltar, eller religiøse dialogforum der tros- og livssynsorganisasjoner deltar.

¹⁸ Bråten mfl. (2017)

1.3.1 Utfordringer for deltakelse for barn og unge med innvandrerforeldre

Nesten to tredeler av barn og unge i Norge deltar i fritidsaktiviteter. Barn med innvandrerbakgrunn deltar imidlertid i mindre grad enn andre barn.¹⁹ For en del familier med innvandrerbakgrunn er den økonomiske situasjonen et hinder for at barna deltar i aktiviteter.²⁰ Barn med innvandrerbakgrunn er overrepresentert blant husholdningene med vedvarende lavinntekt. 39 prosent av alle barn med innvandrerbakgrunn tilhører en slik husholdning.²¹ Barn som ikke deltar, kan få færre muligheter senere i livet, og det kan føre til økt risiko for marginalisering og utenforskap.²² Dette er en stor utfordring, både for samfunnet og for de som rammes.

Flere av innspillene regjeringen har mottatt fra organisasjoner, enkeltpersoner og offentlige virksomheter i arbeidet med strategien, påpeker at kunst, kultur og idrett er relevante og viktige områder for integreringsarbeid. Friluftslivet løftes også som en arena for inkludering, for eksempel lokale friluftstilbud til barnefamilier. I innspillene påpekes behovet for å øke kunnskap om, og arbeid med, inkludering og integrering. Det er samtidig økt bevissthet om barrierer og virkemidler for å rekruttere og beholde ungdommer i organiserte fritidsaktiviteter. I tillegg til den økonomiske situasjonen, må også foreldre inkluderes for at barna skal rekrutteres.²³

1.3.2 Innsats for å øke deltakelse i kultur, fritid og idrett

Tilskudd fra staten skal bidra til å møte utfordringer og øke mangfoldig rekruttering. Det gjøres allerede mye godt arbeid nasjonalt og lokalt for å inkludere barn og unge i sosiale fellesskap og aktiviteter, men ennå har ikke alle muligheter til å delta. Bevilgningene til frivillighetsformål skal bygge opp under en selvstendig frivillig sektor med bred deltakelse og høy aktivitet.

Meld. St. 18 (2020-2021) *Oppleve, skape, dele. Kunst og kultur for, med og av barn og unge* ble lagt fram våren 2021. Målet er å gi alle barn og unge, uavhengig av bakgrunn, tilgang til kunst og kultur, å sikre at kunst og kultur som blir skapt for og formidlet til barn og unge er av høy kvalitet, og å gi alle barn og unge mulighet til å oppleve og å skape kultur på egne premisser. Et sentralt tiltak er *Den kulturelle skolesekken* som gir alle barn og unge i grunnskolen og videregående skole mulighet til å bli kjent med og utvikle forståelse for ulike kunst og kulturuttrykk.

Regjeringen la i oktober 2020 fram *Like muligheter i oppveksten – regjeringens samarbeidsstrategi for barn og ungdom i lavinntektsfamilier (2020-2023)*. Strategien skal fremme deltakelse og styrke mulighetene til barn som vokser opp i familier med lav inntekt, og skal bidra til å forebygge at fattigdom går i arv. Strategien legger vekt på tiltak som gir barn og unge i lavinntektsfamilier like muligheter som sine jevnaldrende, blant annet til å gjennomføre utdanningsløp, ha gode og trygge boforhold, delta i organiserte fritidsaktiviteter og få bedre tilgang til helsetjenester. Samarbeid med frivillige organisasjoner, næringsdrivende og sosiale entreprenører er en sentral del av strategien.

Tilskuddsordningen *Inkludering i idrettslag* har som formål å inkludere nye grupper inn i idrettslagenes ordinære aktivitetstilbud, gjennom å motvirke økonomiske og kulturelle barrierer som kan være til hinder for å delta i organisert idrettsaktivitet. Tilskuddet skal benyttes til tiltak for barn og ungdom med innvandrerbakgrunn, med særlig vekt på jenter, og for barn og ungdom fra familier med lav betalingsevne. I 2020 ble tilskuddsordningen *Inkludering i kulturlivet* etablert for å bidra til at barn og unge som ikke deltar i fritidsaktiviteter, får mulighet til å delta jevnlig i organiserte kulturaktiviteter sammen med jevnaldrende. Tilskudd fordeles til aktører i det frivillige kulturlivet.

Skolefritidsordninger (SFO)²⁴ er en viktig fritidsarena der barn kan prøve ut ulike aktiviteter og ferdigheter

19 Hyggen mfl. (2018); Jacobsen m.fl. (2021); Eimhjellen mfl. (2021)

20 Eimhjellen mfl. (2021)

21 SSB (2021)

22 Hyggen mfl. (2018); Regjeringens samarbeidsstrategi for barn og ungdom i lavinntektsfamilier (2020-2023)

23 Eriksen og Frøyland (2017)

24 Oslos skolefritidsordning kalles aktivitetsskolen (AKS)

«Det er ikke så mange som henger ute, de dras mot fotball og andre aktiviteter. De vet at det skjer noe, og at det er godt å være med i et lag. Da må de forholde seg til treningstider og annet» (HAUGERUD IF).

og oppleve mestring. Samarbeid mellom SFO og frivillige organisasjoner og lag kan være et positivt bidrag til innholdet i SFO og bidra til at barn og unge kan bli kjent med ulike idretter og aktiviteter. Fra et inkluderingsperspektiv er det viktig at slikt lokalt samarbeid ikke medfører ekstra utgifter for barna som deltar, det være seg til utstyr eller medlemsavgifter. Regjeringen har som et tiltak i Meld. St. 6 (2019–2020) *Tett på – tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO* besluttet å innføre en nasjonal rammeplan for SFO. I rammeplanen som trer i kraft fra skoleåret 2021-22, er inkludering et sentralt perspektiv. Rammeplanen skal følges av støtte og veiledningsmateriell som blant annet vil omtale mangfold og inkludering som grunnleggende verdier i SFOs arbeid, og omtale hvordan SFO kan jobbe for å skape en inkluderende skolefritidsordning der alle barn kan delta og få en opplevelse av å høre til.

Det er innført en nasjonal moderasjonsordning med redusert foreldrebetaling for familier med lav inntekt på 1. og 2. trinn og gratis SFO for elever med særlig behov for 5.–7. trinn. Fra høsten 2021 utvides ordningen med redusert foreldrebetaling til også å

omfatte 3.–4. trinn. Høsten 2021 innføres også to nye ordninger med gratis SFO for familier med lav inntekt i utvalgte kommuner og redusert foreldrebetaling i SFO ved friskoler.

Et godt samarbeid mellom hjem og skole/barnehage er viktig for barns lærings- og oppvekstvilkår. Foreldreutvalget for barnehager (FUB) og Foreldreutvalget for grunnopplæringa (FUG) kan være viktige ressurser og bindeledd mellom sivilsamfunnet og barnehagen/skolen. På lokalt nivå er FAU (foreldrenes arbeidsutvalg) ofte et bindeledd mellom barnehagen/skolen og sivilsamfunnet. Utvalgene har, i samarbeid med Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring (NAFO), utviklet digital informasjon om foreldresamarbeid til flerkulturelle miljøer.²⁵

I samarbeidsstrategien for barn og ungdom i lavinntektsfamilier oppfordrer regjeringen frivillige organisasjoner til å etablere fadderordninger for foreldre med innvandrerbakgrunn. Flere slike organisasjoner tilbyr møteplasser for foreldre, hjemmebesøk til nye foreldre, og ulik hjelp og støtte til familier.

I 2018 ble dialogforum for frivillige organisasjoner som arbeider med foreldrestøtte etablert. Forumet utveksler erfaringer og vurderer hvordan kunnskapsbaserte, foreldrestøttende tilbud i regi av frivillige organisasjoner kan videreutvikles til å omfatte flere målgrupper, og spres til større deler av landet.

²⁵ Opplæringsloven (§1-1) slår fast at opplæringsens formål skal oppfylles i samarbeid og forståelse med hjemmet, og at kommunen og fylkeskommunen skal sørge for samarbeid med foreldrene i grunnskolen og videregående opplæring (§ 13-3d). Skolens plikt overfor foreldrene faller bort ved fylte 18 år. Opplæringslovens kap.11 definerer organ for brukermedvirkning i skolen og angir bl.a. plikt til å etablere foreldreråd på hver grunnskole der alle foreldre er medlem, som velger et arbeidsutvalg (FAU), jf. § 11-4. Foreldrerådet skal fremme fellesinteressene til foreldrene og medvirke til at elever og foreldre aktivt bidrar for å skape godt skolemiljø, godt samarbeid mellom hjem og skole og legge til rette for positiv utvikling hos elevene og skape kontakt mellom skolen og sivilsamfunnet.

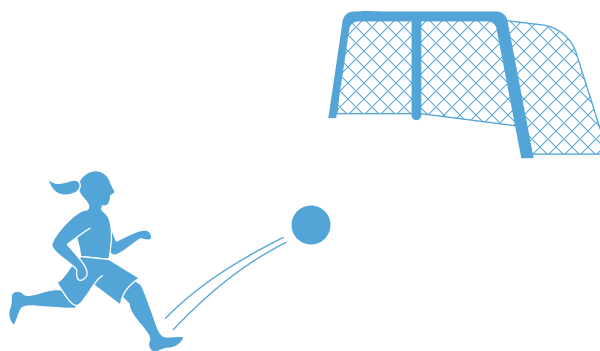
Kulturskolen som inkluderings- og integreringsarena

Kulturskolen har en sentral plass i Meld. St. 18 (2020-2021) *Oppleve, skape, dele. Kunst og kultur for, med og av barn og unge*. Kulturskolen er en arena der barn og unge får muligheten til å bli kjent med og å lære seg å mestre ulike kunst- og kulturuttrykk. Kulturskolen bidrar til å gi anerkjennelse, inkludering og mestring. Regjeringens visjon for kulturskolen er «Kulturskole for alle». Det innebærer blant annet at alle kan føle seg velkomne, og tilbudet speiler det kulturelle mangfoldet i samfunnet. Det innebærer også at kommunene ser ulike tiltak på barne- og ungdomskulturfeltet i sammenheng slik at alle kan få en reell mulighet til å delta.

Gjennom å spre gode eksempler på ulike samarbeidsformer, ønsker regjeringen å legge til rette for at kulturskolen kan ha en rolle som lokalt ressurs-senter. Kulturskolen bør være en samarbeidende aktør med barnehage, grunnsopplæring, SFO, øvrig kulturliv, frivillige aktører og andre i den enkelte kommunen. Norske kulturskoler samarbeider i stor grad med det frivillige kulturlivet og andre lokale aktører, og binder slik sammen kommunal innsats og frivillighet.

Kunst og kultur kan bidra til å skape tilhørighet, fellesskap, deltakelse og motvirke utenforskap. Undersøkelsen Inkludering 2019 viser at mange kulturskoler har et bevisst forhold til inkludering i kulturskolen og jobber godt med dette. Undersøkelsen viser også at mange kulturskoler ikke er kjent med om det finnes en lokal plan for inkludering i sin kommune, samtidig som mange ønsker å være aktive i nettverk som arbeider med inkludering.

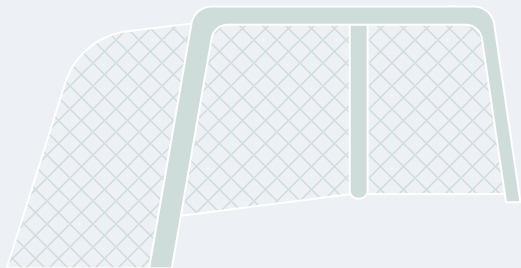
Regjeringen legger til grunn at kommunene involverer kulturskolen i kommunal planlegging som fremmer inkludering og integrering. Regjeringen vil oppfordre til at kommunene utnytter potensialet kulturskolene har som inkluderende kraft i lokal-samfunnet. Regjeringen vil også utrede et lovforslag som utvider kulturloven med planbestemmelser etter modell av folkehelseloven. En slik eventuell planbestemmelse vil gjelde hele den kommunale kultursektoren, inkludert kulturskolen som formelt er hjemlet i opplæringsloven.

AKTIVITETSGUIDE

Flere idrettsråd organiserer tiltaket Aktivitetsguide. En aktivitetsguide hjelper barn og unge mellom 6 og 18 år og deres familier med å finne veien inn i et idrettslag. Guiden fungerer som et bindeledd mellom innvandrerfamilier, fritidsaktiviteter og offentlige instanser. Idrettsrådene lokalt har knyttet til seg samarbeidsparter som NAV, flyktningkontor, voksenopplæring og skoler.

Norges Idrettsforbund har utviklet tiltaket med støtte fra Integrerings- og mangfoldsdirektoratet. Aktivitetsguiden bidrar til å senke økonomiske og kulturelle barrierer i inkludering av barn og unge med innvandrerbakgrunn i idretten.

Fritidserklæringen og Fritidskortet

Fritidserklæringen. I 2016 signerte Regjeringen, KS og en rekke frivillige organisasjoner Fritidserklæringen. Erklæringen slår fast at alle barn skal ha rett til å delta jevnlig i minst en fritidsaktivitet sammen med andre barn. For å nå dette målet må stat, kommuner og frivillige organisasjoner samarbeide om å bygge ned barrierer for deltakelse, og for å inkludere dem som ikke deltar. Alle barn og unge må kunne delta på lik linje. Erklæringen bygger på FNs barnekonvensjon som sier at barn har rett til hvile og fritid og til å delta i lek og fritidsaktiviteter, og til å delta i kunst og kulturliv. Oppslutningen om erklæringen er stor sentralt og lokalt, i idretten og kulturlivet, blant organisasjoner, i lag og foreninger og i kommunene. Regjeringen tar sikte på en oppdatering og ny signering av fritidserklæringen, og utvidelse av deltakerne i erklæringen.

Lokale fritidserklæringer. Ved å lage lokale fritidserklæringer kan kommune, frivillige organisasjoner, kunst og kulturaktører formalisere et samarbeid som bidrar til at flere barn og unge får mulighet til å delta og bli inkludert i lokale fritidsaktiviteter.

Fritidskortet. Barne- og familiedepartementet har igangsatt et prøveprosjekt med nasjonal fritidskortordning for barn fra 6-18 år som kan benyttes til å dekke deltakeravgifter til faste, organiserte fritidsaktiviteter. Målet med ordningen er at flere barn og unge får mulighet til å delta i fritidsaktiviteter sammen med jevnaldrende. Prosjektet startet opp i 2019, og vil i løpet av 2021 utvides fra 12 til 24 kommuner. Samarbeid mellom kommune og frivillige organisasjoner står sentralt i arbeidet. Prosjektet følges opp og evalueres og skal gi kunnskap om hvordan en eventuell nasjonal fritidskortordning kan innrettes. Arbeidet sees i sammenheng med Fritidserklæringen.

Det langsiktige arbeidet for inkludering av barn og unge med innvandrerbakgrunn i fritidsaktiviteter, kultur og idrett skal styrkes. Stat, fylkeskommuner og kommuner må løse utfordringer i fellesskap og gjennom samarbeid med frivillige organisasjoner og private aktører. Regjeringen vil støtte opp om samarbeid som styrker lokal forankring, og gir gode rammer for tettere koblinger mellom innvandrerfamilier, fritidsaktiviteter og offentlige instanser. Regjeringen støtter opp om initiativ for økt kompetanse for rekruttering av barn og unge til fritidsaktiviteter, kultur og idrett, og vil rette søkelyset mot grupper som ikke deltar i like stor grad som andre.

REGJERINGEN VIL

- **Støtte opp om initiativ som bidrar til styrket fellesskap i nærmiljøet**

Regjeringen vil videreføre støtte til initiativ som bidrar til å styrke tilhørighet, aktivitet og fellesskap i nærmiljøer gjennom idretten, frivillige organisasjoner og andre fellesskap. Idretten er en spesielt god arena for rekruttering av innvandrerforeldre til frivillig arbeid og økt deltakelse. Det finnes allerede en rekke aktiviteter, idrett-skole samarbeid som *Aktive lokalsamfunn* og *Lekser, Idrett og Mat*, men det er plass til flere.

Ansvarlig departement: Kunnskapsdepartementet og Kulturdepartementet

- **Bidra med kompetanse og verktøy til lokale klubber og foreninger**

Målet er å bidra til at lokale klubber og foreninger har god/nødvendig kompetanse og gode verktøy for å inkludere barn og unge med innvandrerforeldre. Tiltaket skal bidra til at eksisterende ressurser inkluderer barn og unge med innvandrerforeldre og løfter fram integreringsperspektivet for økt bevissthet om denne målgruppen. Tiltaket ses i sammenheng med Tiltak 63 i Regjeringens samarbeidsstrategi for barn og ungdom i lavinntektsfamilier (2020–2023): Vurdere å videreutvikle veiledningsverktøy om barnefattighedsarbeid rettet mot kommuner, frivillighet, næringsliv og sosiale entreprenører.

Ansvarlig departement: Kunnskapsdepartementet og Barne- og familiedepartementet

2 Løfte og støtte sivilsamfunnets innsats for integrering

Betydningen av sivilsamfunnets innsats og verdi for integrering skal bli mer synlig. Offentlige myndigheter kan legge bedre til rette for at sivilsamfunnet kan supplere det offentlige arbeidet med integrering. Det er positivt for integrering at personer med innvandrerbakgrunn deltar i frivillige organisasjoner. I tillegg finnes en rekke frivillige organisasjoner som har personer med innvandrerbakgrunn som målgruppe for sine tiltak. Aktiviteter på asylmottak, mentorordninger, flyktningguide, språkkafeer og gratis aktivitetstilbud til barn og unge, er eksempler på tiltak som har til hensikt å senke terskelen for deltakelse i samfunnslivet. Flere frivillige organisasjoner supplerer det offentliges tilbud om kvalifisering og inkludering i arbeidslivet.

2.1 Fra ankomst til bosetting

Hvilken informasjon nyankomne innvandrere har om livet i Norge, er ulike og speiler bakgrunn, erfaring og situasjon i opprinnelsesland.²⁶ I møte med en ny hverdag i Norge har mange nyankomne innvandrere behov for informasjon og kunnskap om lokalsamfunn, kultur og språk. Dette kan være særlig viktig for flyktninger. Familieinnvandrere har familie i Norge, arbeidsinnvandrere har bevisst søkt arbeid i Norge og de som kommer for å studere mv., har tilknytning til en utdanningsinstitusjon. Det er behov for tilrettelagt informasjon for ulike målgrupper. I overgangen fra asylmottak eller direkte fra opphold utenfor Norge til bosetting i en kommune, er bidrag fra sivilsamfunnet viktig for å lette overgangen til et nytt samfunn.

2.1.1 Utfordringer i bosettingsfasen og som ny i et lokalsamfunn

I ordinære asylmottak er det ulike beboergrupper. Hovedmålsettingen med aktivitetstilbudet for beboere i asylmottak er å bidra til en meningsfull hverdag, og dermed også bedret psykososial helse. For beboere som har eller med høy sannsynlighet vil få innvilget oppholdstillatelse, skal aktivitetstilbudet fremme integrering. For personer med avslag på søknad om opphold og som har utreiseplikt, skal aktivitetstilbudet bidra til bedre informasjon om assistert retur.

Det finnes ikke samlet oversikt over frivilliges innsats for nylig bosatte flyktninger. Det kan derfor være krevende å få oversikt over hvilke tilbud som fins for nyankomne i bosettingskommunene. Nyinnflyttede innvandrere møter lover, regler og normer som kan være annerledes enn de er vant til. Det kan også være krevende å få oversikt over hvilke tilbud som finnes i sitt nye lokalsamfunn.

2.1.2 Innsats for å styrke tiltak i asylmottak og i bosettingsfasen

Sivilsamfunnet gjør mye viktig arbeid for beboere på asylmottak gjennom tilbud til både voksne og barn. En generell utfordring er å ha aktiviteter som favner deltakelse i ulike aldersgrupper, med mangfold og variasjon. En del av tiltakene frivillige organisasjoner gjennomfører, finansieres av statlige tilskudd og supplerer ofte tilbudet i offentlig regi.

- Utlendingsdirektoratet (UDI) forvalter en tilskuddsordning til aktivitetstilbud for barn som bor i asylmottak.
- Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) og kommunene forvalter en tilskuddsordning som går til integreringstiltak i regi av frivillige organisasjoner.

Formålet med tilskuddene er å gi barn og voksne i asylmottak en mer meningsfull hverdag gjennom å stimulere til aktiviteter tilpasset alder, behov og interesser. Det kan gis tilskudd til tiltak som fysiske aktiviteter, kulturelle opplevelser, hobbyvirksomhet, utflukter, og opplæring i praktiske ferdigheter som kan komme til nytte i Norge eller hjemlandet. Tilskuddet til integreringstiltak skal også forberede flyktningene til bosetting i en kommune.

Frivillige organisasjoner og personer med innvandrerbakgrunn kan spille en nøkkelrolle i formidling av informasjon om hvordan det norske samfunnet er organisert, og om rettigheter og plikter i Norge. I 2016 ble integreringsmottak innført for å legge til rette for raskere arbeids- og samfunnsdeltakelse for nyankomne innvandrere med fluktbakgrunn. Her får beboere

²⁶ Rambøll og Halogen (2020)

tilbud om et fulltidsprogram som inneholder norskopplæring, annen kvalifisering og aktiviteter i regi av frivilligheten. Et bredt spekter av frivillige organisasjoner har bidratt betydelig inn i programmet, med frivillige aktiviteter som er viktige for hverdagsintegreringen og for å skape møteplasser med lokalbefolkningen. Ifølge evalueringen av integreringsmottakene er hovedinntrykket at samarbeidet med frivillig sektor fungerer bra. Det bidrar til et bedre og mer helhetlig tilbud til beboerne og til læring og relasjonsbygging.²⁷

Nyinnflyttede innvandrere har behov for praktisk informasjon og veiledning i et nytt lokalmiljø. Flere frivillige organisasjoner har aktiviteter så innvandrere kan bli kjent med sitt nye nærmiljø, mulige fritidsaktiviteter og får mulighet til å praktisere norsk. Slike tilbud fungerer også som møteplasser mellom nye og gamle innbyggere, og kan bidra til å skape sosiale nettverk. Eksempler på aktiviteter er «Flyktningguiden» i regi av Røde Kors, «En god nabo» i regi av Redd Barna, «Sammen-prosjektet» i regi av SOS-barnebyer, «Folkevenn» i regi av Norsk Folkehjelp, «Aktivitetsguide» i regi av Tromsø Idrettsråd/Oslo Idrettsråd, «En fase» i regi av Caritas, samt en hel rekke andre lokale initiativer.

EN GOD NABO

Tiltaket «En god nabo»²⁸ som Redd Barna har utviklet, kobler frivillige sammen med nylig bosatte flyktningfamilier. De møtes et par timer i uka.²⁹

Flyktningfamilien får mulighet til å få et nettverk i nærmiljøet sitt, lære om lokal kultur og praktisere det norske språket. Den frivillige får anledning til å bli kjent med en annen kultur og få innsikt i en annens persons historie og bakgrunn. De frivillige forteller om lokale fritidsaktiviteter som et bidrag til å få barna med på organisert aktivitet. Målet er at barna blir kjent med og trygge på sine nye nærmiljø og kommer raskt i gang med fritidsaktiviteter de ønsker å delta på.

Det er også et mål at foreldrene skal involvere seg i aktivitetene og kjenne til forventninger og forpliktelser, for eksempel dugnader, når man har barn i fritidsaktiviteter. Etter hvert skal foreldrene kunne følge opp barnas aktiviteter selv, og barna skal klare å komme seg til og fra ønskede aktiviteter på egen hånd når de er gamle nok til det.

Ulike organisasjoner har utviklet kurs om livsmestring for barn, unge og voksne. Kursene tar opp temaer som kommer opp i møte med en ny kultur. Livsmestring dreier seg om å kunne forstå og å kunne påvirke faktorer som har betydning for mestring av eget liv. Dette er et tverrfaglig tema i grunnopplæringen (grunnskole og videregående opplæring). *Livsmestring i et nytt land* er et obligatorisk innhold i introduksjonsprogrammet, og skal styrke deltakernes motivasjon og mestringsfølelse.

²⁷ Rambøll (2019)

²⁸ Haugen mfl. (2015)

²⁹ Flyktningguide - Røde Kors (rodekors.no)

REGJERINGEN VIL

- **Informere frivillige organisasjoner og kommuner om asylkjeden og bosetting i kommunene**

Fordi mange frivillige organisasjoner har begrenset kunnskap om asylkjeden, rammebetingelser for mottaksdrift, rettigheter og plikter til beboere i mottak og muligheter for assistert retur, skal UDI bidra med informasjon til frivillige organisasjoner gjennom tettere dialog. På denne måten vil man sikre mer effektiv bruk av aktivitetsmidler mot de ulike målgruppene i asylmottak, inkludert i form av å fremme integrering av mottaksbeboere som skal bosettes. I overgangen fra asylmottak til bosetting i en kommune, er bidrag fra sivilsamfunnet viktig for å lette overgangen til et nytt samfunn. For å legge til rette for en god overgang skal IMDi i dialog med kommunene og sivilsamfunnet oppfordre til at det etableres oversikt over frivillige organisasjoner i kommunen og hvilke tiltak og aktiviteter de har som kan gi praktisk informasjon og veiledning i et nytt lokalmiljø.

Ansvarlig departement: Justis- og beredskapsdepartementet og Kunnskapsdepartementet

- **Styrke samhandling mellom UDI og IMDi om tilskudd til aktiviteter for beboere i mottak**

Tilskuddsordningene IMDi og UDI forvalter, går til aktiviteter for barn og voksne i mottak og integreringsmottak i regi av frivillige organisasjoner. Det er behov for å vurdere hvordan direktoratene kan koordinere bruken av tilskuddsordningene innenfor rammene av dagens tilskuddsregelverk. UDI og IMDi skal se på hvordan tilskudd som UDI og IMDi forvalter kommer beboere i mottak til gode, hvilke organisasjoner som søker støtte, hvilke tiltak som gjennomføres og hvor mange og hvem som nyttiggjør seg aktivitetene.

Ansvarlig departement: Justis- og beredskapsdepartementet og Kunnskapsdepartementet

- **Tilby livsmestringskurs for barn, unge og voksne**

Ulike organisasjoner tilbyr relevante kurs for livsmestring. Informasjon om kurstilbud skal formidles, og det skal vurderes hvordan kurs og etablerte tilbud kan oppskaleres for å nå flere.

Ansvarlig departement: Kunnskapsdepartementet

EN FASE-PROSJEKTET I REGI AV CARITAS

er et nasjonalt integreringsprosjekt med mål om å øke kunnskap om det norske samfunnet og styrke kvalifisering for arbeid eller utdanning blant innvandrere.

Prosjektet baserer seg på erfaringsdeling og informasjon på morsmål. De bruker blant annet videointervjuer med innvandrere om deres integrering i Norge. Nyankomne innvandrere får kunnskap om det norske samfunnet og motivasjon til å være aktive aktører i egen integreringsprosess ved å lytte til og diskutere erfaringer personer som har vært i en lignende fase har opparbeidet seg.

Prosjektet skal fungere som et supplement til allerede eksisterende kurs og opplæringsopplegg på asylmottak, i introduksjonsprogram og voksenopplæring.

2.2 Norsk som nøkkel til deltakelse

Norskopplæring for voksne nyankomne innvandrere er et kommunalt ansvar. Integreringsloven skal bidra til at innvandrere får gode norskferdigheter, og det tidligere kravet om å ha gjennomført et visst antall timer opplæring i norsk er erstattet av et krav om at den enkelte skal oppnå et minimumsnivå i norsk, jf. § 31. Som en oppfølging av integreringsloven trer det i kraft nye læreplaner i norsk og i samfunnskunnskap for voksne innvandrere 1. august 2021. Målet er at ny læreplan i norsk skal være fleksibel og lett å tilpasse, slik at deltakere lettere kan kombinere norskopplæring med praksis, arbeid og formell utdanning, og dermed oppnå en varig tilknytning til arbeidslivet.

Det vil være en styrke om flere kommuner benytter frivillig norsktrening som supplement til norskopplæring for voksne innvandrere. Det kan bidra til at flere frivillige deltar i norsktreningstilbud for innvandrere, og at flere får bedre norskferdigheter. Gode norskkunnskaper er helt vesentlig for at innvandrere skal kunne

delta i arbeids- og samfunnsliv. Å bidra til at flere lærer norsk er derfor et sentralt tiltak for å øke innvandreres samfunnsdeltakelse.

2.2.1 Språk som barriere for deltakelse

Ved deltakelse i frivillige organisasjoner kan innvandrere få norsk språktrening gjennom å praktisere dagligtale. I tillegg er det mange frivillige organisasjoner som spiller en mer aktiv rolle i språkopplæring og språktrening. Dette omfatter bl.a. uformelle læringsarenaer som språkkafeer og ulike aktiviteter som kombinerer språktilbud med andre møteplasser. Dette kan være tilbud i ren frivillig regi, men også i direkte samarbeid med kommunene gjennom introduksjonsprogrammet, som supplerende tjenester som kommunene kan tilby.

Flere frivillige organisasjoner har spilt inn at de møter mange arbeidsinnvandrere med lang botid og arbeidserfaring, men som snakker lite norsk og har svært begrenset kunnskap om det norske samfunnet. Frivillige organisasjoner kan ha en viktig rolle i språktilbud for innvandrere som ikke har rett til et offentlig tilbud om norskopplæring.

Å organisere norsktrening betyr å legge til rette for at de som vil lære norsk, har noen å praktisere norsk med. De som kan norsk, støtter dem som vil lære. Norsktrening kan være alt fra at norsktreneren sender en SMS til den som vil praktisere norsk, eller tar en prat på telefonen til faste tider, til at en leder organiserte norsktreningsøkter.

Norsktrening

Norsktrening er ikke det samme som ordinær norskopplæring hos en kurstilbyder eller ved et voksenopplæringssted. Det skal ikke være noen erstatning for det ordinære tilbudet om norskopplæring. Tilbudet er gratis, og norsktrenerne er frivillige som ikke mottar lønn.

2.2.2 Innsats for økte ferdigheter i norsk

Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse (HK-dir) gir blant annet informasjon om frivillig norsktrening på sine nettsider.³⁰ Siden inneholder informasjon, råd og ressurser for frivillige norsktrenere, og skal bidra til bedre kvalitet på norsktreningstilbudet som blir gitt i regi av frivillige organisasjoner. Her er tips til organisering, arbeidsmåter og gjennomføring av norsktrening.

For at flere innvandrere skal beherske norsk i tilstrekkelig grad til å kunne delta i arbeids- og samfunnslivet, er det behov for både å styrke dagens tilbud og å øke kvaliteten i norskopplæringen. Samtidig må tilbudet bli mer differensiert og tilpasset en sammensatt målgruppe. Det gjelder også for de som ikke har rett til gratis norskopplæring, særlig framheves arbeidsinnvandrere. Det er også behov for mer norsktrening og at den enkelte får anledning til å praktisere mer norsk.

Det er i 2021 bevilget 35 mill. kroner til en norskinnsats som skal være et supplement til tilbudet som følger av introduksjonsloven/ integreringsloven.³¹ Innsatsen består av to tiltak. 20 mill. kroner går til å prøve ut en klippekortordning der målgruppen for norskinnsatsen får tildelt timer til norskopplæring i henhold til retningslinjer for denne nye tilskuddsordningen. Målsetningen med klippekortordningen er å få deltakerne opp på nivå B1 eller høyere³². Videre går 5 mill. kroner til å styrke tilskuddsordningen for integreringsarbeid i regi av frivillige organisasjoner, og er øremerket til

30 Fra 1. juli 2021 opprettes et nytt direktorat som vil bestå av Kompetanse Norge, Direktoratet for internasjonalisering og kvalitetsutvikling i høyere utdanning (Diku), Universell og deler av Direktoratet for IKT og fellestjenester i høyere utdanning og forskning (Unit).

31 Integreringsloven trådte i kraft 1. januar 2021, og gjelder for personer som får oppholdstillatelse etter 1. januar 2021. For personer som er i gang med introduksjonsprogrammet, eller har fått oppholdstillatelse før 1. januar 2021, gjelder fortsatt introduksjonsloven fra 2003.

32 Nivå B1 vil si at personen kan forstå hovedpunktene i klar tekst og tale om kjente emner som en ofte møter i forbindelse med jobb, skole og fritid. Vedkommende kan klare seg i de fleste samtaler i dagliglivet og skrive enkle tekster om kjente emner.

norsktrening. Den frivillige norsktreningen ble også styrket med 10 mill. kroner, jf. økonomiske tiltak som ble bevilget i forbindelse med koronapandemien i 2021.

RØDE KORS

Røde Kors har et lavterskeltilbud med norsktrening som nå tilbys i over 80 kommuner i alle fylker.

Norsktrening bidrar til at flere blir tryggere på muntlig norsk. Norsktreningsmetoden er utviklet i samarbeid med den delen av HK-dir som utgjorde Kompetanse Norge.

Gjennom norsktreningen får deltakerne mulighet til å praktisere norsk muntlig og øve på dagligtale. Vanlige aktiviteter er for eksempel å lese aviser, snakke om ulike tema, drive med rollespill og gå gjennom vanlige ord og uttrykk. I tillegg har Røde Kors laget egne spillpakker som frivillige kan benytte i aktiviteten.

Røde Kors legger vekt på brukermedvirkning og å rekruttere tidligere deltakere som frivillige i aktiviteten. Norsktreningskurset som er obligatorisk for alle frivillige, styrker samtidig ferdighetene hos frivillige som ikke har spesifikk pedagogisk erfaring eller bakgrunn.

Deltakerne omfatter arbeidsinnvandrere, familieinnvandrere, nyankomne flyktninger og flyktninger med lenger botid.

REGJERINGEN VIL

• Legge til rette for at flere kan bidra som frivillige norsktrenere

Gjennom satsning på kompetanse- og kapasitetsbygging og styrket rekruttering av frivillige vil regjeringen legge til rette for at flere kan bidra som frivillige norsktrenere. Regjeringen vil videreføre norskinnsatsen med tilskudd til norsktrening i regi av frivillige organisasjoner og støtte til etablering og utvikling av norsktreningstilbud over hele landet. Norskinnsatsen skal bidra til et økt samarbeid mellom sivilsamfunnet og offentlige og private aktører. Ansvarlig departement: Kunnskapsdepartementet

2.3 Kvalifiseringsløp og arbeidsliv

Innvandrere er sentrale ressurser i flere av sine lokalsamfunn. Blant annet bidrar de med etterspurt arbeidskraft og til å opprettholde befolkningstallet i flere kommuner. Det er etablert mange offentlige tiltak for å kvalifisere flyktninger, deres familiemedlemmer og også arbeidsinnvandrere. Det gjelder introduksjonsprogram, norskopplæring, opplæring for arbeidslivet og mentorordninger. Flere av ordningene har dialog eller samarbeid med frivillige og/eller arbeidsliv. Økt samarbeid med det sivile samfunnet vil utvikle og styrke ordningene. Kommuner kan benytte seg av tilbud i regi av frivillige organisasjoner som supplement i kvalifiseringsarbeidet.

2.3.1 Behov for sivilsamfunnets innsats for kvalifisering og arbeid

Det er et ønske at flere kommuner samarbeider med frivillige aktører, partene i arbeidslivet og sosiale entreprenører om arbeidsrettede tiltak for innvandrere. Det kan være i form av arbeidstrening, kunnskap om arbeidslivet, rettigheter og digitale ferdigheter. For å få det til, skal frivillige organisasjoners rolle og mulige bidrag til kvalifisering av innvandrere bli bedre kjent for kommunene.

STIFTELSEN MANGFOLD I ARBEIDSLIVET (MIA) - POLSKI DIALOG

Stiftelsen Mangfold i arbeidslivet (MIA) har som mål at polske arbeidsinnvandrere og deres familier skal få økt kunnskap om norsk samfunns- og arbeidsliv, få økt tillit til norske institusjoner og etter hvert ta en mer aktiv rolle i samfunnet.

Innsatsen skjer gjennom dialogmøter og digitalt informasjons- og veiledningsarbeid. Temaene omfatter arbeidsliv, migrasjon, familieliv og psykisk helse. Dialogmøtene blir arrangert med polske organisasjoner og ressurspersoner som kjenner behovene i de lokale miljøene.

Alle foredragsholderne, frivillige og fagpersoner er polske og kjenner både polsk og norsk kultur. Ofte spiller de en rolle som brobyggere i både privat- og jobbsammenheng.

Det er laget en nettside som skal fungere som en veiviser for polakker i Norge. Her samles informasjon om livet i Norge og henvisning til hvor man finner ytterligere ressurser. Nettsiden viser blant annet hvor det er muligheter for å lære seg norsk, få gratis retts hjelp, og inneholder brosjyrer på polsk om ulike rettsområder.

Kommunene er pålagt å gi flyktninger og familiegjennforente med disse³³ som er bosatt i kommunen, introduksjonsprogram. Minstekrav til programmet er at det skal inneholde norsk, samfunnskunnskap, arbeids- eller utdanningsrettede elementer, kurs i livsmestring og kurs i foreldreveiledning for de som har barn. Målet med introduksjonsprogrammet er å gi deltakerne ferdigheter i norsk, innsikt i norsk samfunns liv og legge grunnlaget for overgang til utdanning eller arbeid.

Ut over minstekravene kan kommunene også tilby ulike kurs, aktiviteter eller opplæring i regi av frivillige organisasjoner, hvis kommunene mener det kan bidra til at slutt målet til den enkelte nås. Aktiviteter i regi av frivillige organisasjoner kan være et godt supplement til programmet. Eksempler er leksehjelp, språkkafé, kvinne- og mannsgrupper, flyktningguide og øving på norsk språk i kombinasjon med hverdagslige aktiviteter som håndverk, turgrupper eller liknende. Til nå er dette mest vanlig i de store kommunene.³⁴

Integreringsreform og integreringslov

Regjeringen gjennomfører en integreringsreform for å bedre kvalifiseringen og utdanningen blant innvandrere. Sentralt er ny integreringslov som trådte i kraft 1. januar 2021. Den fastsetter nye rammer for introduksjonsprogrammet og norskopplæringen.

Integreringsloven skal bidra til at flere får formell kompetanse innenfor rammen av introduksjonsprogrammet, øke kvaliteten i programmet, og redusere de store forskjellene i kommunenes tilbud som er påvist gjennom en rekke evalueringer.³⁵ Nytt i integreringsloven er at det skal utarbeides en integreringsplan for den enkelte som blant annet skal inneholde slutt mål. Planen skal utformes på bakgrunn av kompetansekartlegging og karriereveiledning og hvilke elementer deltakeren kan nyttiggjøre seg av.

Introduksjonsprogrammet skal være individuelt tilpasset til den enkeltes alder, utdanningsbakgrunn og slutt mål for programmet. IMDi og den delen av HK-dir som tidligere utgjorde Kompetanse Norge, har utarbeidet en rekke standardiserte elementer til bruk i introduksjonsprogrammet. Formålet er å gjøre det enklere for kommunen å planlegge, utforme og gjennomføre individuelt tilpassede kvalifiseringsløp med god kvalitet for deltakerne. Elementene er tilgjengelige som del av den digitale ressursen *Fagressurs for introduksjonsprogrammet*.

Det er også satt i gang en rekke tiltak for å øke arbeidsgivernes bevissthet om etnisk mangfold som en ressurs.

³³ Jf. Integreringsloven kap. 4, § 8

³⁴ Djuve mfl. (2017)

³⁵ NOU 2017:2; Djuve mfl. (2017)

Frivillige organisasjoner og sosiale entreprenører kan spille en viktig rolle i arbeidet med å få flere personer med innvandrerbakgrunn inn i arbeidslivet. Sosiale entreprenører arbeider ofte med utvikling og drift av nye konsepter, tiltak og ordninger for å engasjere, inkludere og sysselsette innvandrere. Det kan være egnet til å skape tillit og identifisere behov blant innvandrere, utvikle innovative løsninger og å mobilisere ekstra ressurser i virksomheter gjennom frivillig arbeid. Dette kan også spille en viktig rolle i integreringsarbeid.

Mangel på finansiering er framhevet som en barriere mot å etablere og drive sosialt entreprenørskap. Det er flere gode eksempler på samarbeid mellom arbeids- og velferdsforvaltningen og sosiale entreprenører for å bidra til at flere personer med innvandrerbakgrunn deltar i arbeidslivet.

Sosiale entreprenører

IMDi forvalter en tilskuddsordning til utvikling av kommunale integreringstiltak. Å prøve ut ulike modeller for arbeidsrettet kvalifisering i samarbeid med sosiale entreprenører, er ett av seks områder ordningen kan omfatte. Her er kvinner med innvandrerbakgrunn prioritert.

Prosjektene arbeider med å utvikle modeller for arbeidsrettet kvalifisering av personer med lite eller ingen utdanning, særlig kvinner. Det går ut på å etablere opplæringsarenaer, med mål om fagbrev, i tillegg til å gi målgruppen muligheter for ordinært lønnet arbeid. Flere prosjekter har etablert samarbeid med ulike bydeler og kommuner, NAV og Senter for sosialt entreprenørskap og innovasjon for å skape felles modellutviklingsprosjekt. Det er spennvidde i type sosiale entreprenører og prosjektene er gjennomført i ulike kommuner og med geografisk spredning.

Sisters in Business er en sosial entreprenør som skaper arbeid for kvinner med innvandrerbakgrunn gjennom lokal tekstilproduksjon. Innvandrede kvinner som har stått langt fra arbeidsmarkedet får tilpasset opplæring og en sjanse for bedre økonomi, selvstendighet og økte muligheter for å delta i samfunnet. Sisters in Business har gjennom sitt arbeid bygget opp en samskapingsmodell i samarbeid med Asker kommune, NAV og næringsliv, med stor overføringsverdi til andre målgrupper og prosjekter.

Det er forventet at samarbeidet skal føre til at kommune og sosial entreprenør sammen bidrar til at målgruppa styrker sine muligheter i det lokale arbeidsmarkedet. Videre er det forventet at innsatsen gir en merverdi som kommunen og den sosiale entreprenøren ikke får til hver for seg.

Mentorordninger og mentorprogram kan være et godt bidrag til å finne rett plass i arbeidslivet for innvandrere. Metoden med faddere, mentorer eller hospitering kan gi tilgang på nettverk og gi positiv effekt for deltakelse i arbeidslivet. Erfaringer fra ulike mentorordninger kan tas i bruk av fylkeskommuner, kommuner, næringsliv og frivillige organisasjoner. For å sikre gode programmer er det viktig at det er en god prosess rundt utvelgelse av deltakere, matching mellom mentor og mentorpartner, opplæring av deltakere i forkant av programstart, og fellessamlinger.³⁶ Senter for kunnskap og

36 Eimhjellen mfl. (2021)

likestilling (KUN) tilbyr mentorprogram i samarbeid med kommunene.³⁷ Innvandrere som har deltatt, har fått bedre nettverk lokalt. Programmet har en distriktsprofil og retter seg mot kommuner med spredt bosetting og store avstander. En person som kjenner lokalsamfunnet og norsk arbeidsliv godt, veileder en person med innvandrerbakgrunn. Målet er å styrke mentorpartners mulighet til å komme ut i jobb, utdanning eller delta i frivillig aktivitet.

Mentorprogrammer og traineestillinger gir mulige veier inn i arbeidslivet for mange innvandrere. Tilskudd til mentor- og traineeordning for innvandrere, som forvaltes av fylkeskommunene, skal bidra til å øke muligheten for å inkludere innvandrere i arbeidslivet. En evaluering av ordningen viser at mentorprogrammet særlig har potensial for å styrke den uformelle kompetansen hos deltakerne (mentorpartnerne). Fordi arbeidsgivere legger stor vekt på personlig egnethet når de rekrutterer nye medarbeidere, vil dette også være viktig for mentorpartnerne som søker jobb.³⁸

2.3.2 Innsats for bedre kvalifisering og overgang til arbeid

I 2021 arbeider IMDi og den delen av HK-dir som tidligere utgjorde Kompetanse Norge med å utvikle faglige anbefalinger for integreringsfremmende tiltak i regi av frivillig sektor. Tiltakene skal støtte opplæring i norsk- og samfunnskunnskap og arbeids- og utdanningsrettet innhold i introduksjonsprogrammet.

En rekke frivillige organisasjoner med erfaring fra samarbeid med kommunen med å gjennomføre introduksjonsprogram vil gi innspill til arbeidet. Det skal være ferdig innen utgangen av 2021.

Arbeids- og velferdsdirektoratet (NAV) forvalter flere tilskuddsordninger til arbeid mot fattigdom og sosial ekskludering, herunder tilskudd til brukerstyrte organisasjoner som arbeider mot fattigdom og tilskudd til aktivisering og arbeidstrening i regi av frivillige organisasjoner. Arbeids- og velferdsdirektoratet forvalter også en egen tilskuddsordning til sosialt entreprenørskap. Målgruppen er sosialt og økonomisk vanskeligstilte som enten opplever, eller står i fare for å oppleve, fattigdom og sosial eksklusjon.

Proba Samfunnsanalyse evaluerer nå tilskuddsordningen for aktivisering og arbeidstrening i regi av frivillige organisasjoner og tilskuddsordningen for sosialt entreprenørskap rettet mot fattigdom og sosial eksklusjon. Evalueringen skal foreligge høsten 2021.

Fra 2020 deltar kunnskaps- og integreringsministeren med jevne mellomrom i Arbeidslivs- og pensjonspolitisk råd (ALPR) for å drøfte integreringspolitiske saker som angår arbeidslivet med partene.

³⁷ Distriktssenteret (2019)

³⁸ Bjørnset og Kindt (2019)

DUGNAD SOM ARBEIDSPRAKSIS

Stavanger Turistforening har et treårig prosjekt for inkludering, Dugnad som arbeidspraksis. Prosjektet er todelt:

I et samarbeid med Flyktningsseksjonen i Stavanger kommune får deltakere fra introduksjonsprogrammet arbeidspraksis hos Stavanger Turistforening to dager i uken. Gjennom ukentlige dugnader i Stavanger Turistforening har deltakerne knyttet gode relasjoner til de norske frivillige og til den norske naturen og kulturen, mens deltakerne har bidratt med sin mangfoldskompetanse.

Del to av prosjektet går ut på å bygge opp et bynært friluftstilbud til barnefamilier som er tilgjengelig for alle.

REGJERINGEN VIL

- **Øke frivillige organisasjoners bidrag i kvalifiseringsarbeid**

Gjennom utvikling av faglige anbefalinger som skal understøtte opplæring i norsk- og samfunnskunnskap og arbeids- og utdanningsrettet innhold i introduksjonsprogrammet, skal frivillige organisasjoners rolle og bidrag på kvalifiseringsfeltet bli mer synlig. Sivilsamfunnets innsats og ulike tiltak som supplerer kvalifiseringsløpet i introduksjonsprogrammet, skal bli synlig i *Fagressursen for introduksjonsprogrammet*. Flere kommuner skal oppfordres til å benytte bl.a. frivillig norsktrening, eller arbeidsrettede tiltak i regi av frivillige organisasjoner som supplement i kvalifiseringsarbeidet. I arbeidet med å utvikle faglige anbefalinger skal det innhentes innspill fra en rekke frivillige organisasjoner med erfaring fra samarbeid med kommunen i gjennomføringen av introduksjonsprogram og opplæring i norsk og samfunnskunnskap.

Ansvarlig departement: Kunnskapsdepartementet

- **Systematisere og i større grad gjøre informasjon om tilbudene i frivillig sektor lettere tilgjengelig for NAV-veiledere**

Frivillige organisasjoner tilbyr tiltak som kan være et viktig supplement til arbeidsmarkedstiltak i NAV-regi. Dette kan være norskkurs, arbeidstrening, besøksvennordning, CV- og jobbsøkerkurs og aktiviteter som skal knytte bruker til arbeidsgiver. Caritas tilbyr blant annet en arbeidslivsfadderordning. I Oslo har enkelte NAV-kontor samlet ulike aktiviteter i regi av frivillige organisasjoner i en brosjyre som veiledere kan bruke. NAV Oslo har også utarbeidet en oversikt over relevante tilbud i frivillig sektor som er tilgjengelig for NAV-kontorene.

Ansvarlig departement: Arbeids- og sosialdepartementet

2.4 Styrke digitale ferdigheter

Offentlige tjenester blir stadig mer digitaliserte. Man må mestre de digitale plattformene for å benytte seg av tjenestene. Det gjelder for eksempel for å søke studieplass, jobb, barnehageplass, boliglån og å sjekke skatteoppgjør. Som følge av digitaliseringen og moderniseringen i samfunnet øker også kravene til brukernes digitale kompetanse.

2.4.1 Svake digitale ferdigheter er en barriere for deltakelse

Svake digitale ferdigheter er en utfordring både for integrering, innpass i arbeidslivet og for deltakelse i samfunnet. Innvandrere er overrepresentert i gruppen med lav digital kompetanse.³⁹

Språkbarrierer er en ekstra utfordring. Å øke digitale ferdigheter og norskerferdigheter hos den enkelte vil kunne gjøre det lettere å orientere seg og delta i samfunnet og komme seg inn i arbeidsmarkedet.

Pandemien har økt bruken av digitale verktøy, og synliggjort behovet for digitale ferdigheter i hverdagen. Behovet gjelder også i frivillige sammenhenger. Frivillige organisasjoner har måttet tilpasse sine aktiviteter til pandemisituasjonen. Uten muligheter for normal møtevirksomhet og drift har mange måttet gjennomføre aktiviteter digitalt eller sette mye av virksomheten på «pause» over lang tid. Digitale aktiviteter kan et stykke på vei erstatte fysiske møter, og det er stort potensiale i hva og hvordan aktiviteter kan gjennomføres digitalt så sant brukergruppene mestrer dette og har tilgang til pc, nettbrett eller smarttelefon.

Det er usikkert hvilke utslag de digitale aktivitetene gir og vil gi framover, både når det gjelder deltakelse og aktiviteter. Hvis flere aktiviteter i frivillige organisasjoner blir gjennomført digitalt, vil det bidra til å bygge digital kompetanse som også vil være verdifull på andre integreringsområder, ikke minst innen arbeidslivet. Pandemien har ført til høy arbeidsledighet, og bransjer hvor mange innvandrere jobber, er særlig utsatte. Bedret digital kompetanse kan bidra til å gjøre veien til, eller tilbake til, arbeidslivet kortere.

2.4.2 Innsats for å heve digital kompetanse

Flere organisasjoner som har gjort sine tilbud digitale, oppgir i innspill til denne strategien at dette har fungert godt fordi noen av tilbudene har blitt mer tilgjengelige og fordi de har nådd nye målgrupper. Samtidig understreker organisasjonene at digitale tilbud ikke kan dekke sosiale behov.

Digital kompetanse er ett av flere eksempler på integreringsfremmende innhold som kommunene kan ta med i introduksjonsprogrammet. Nye læreplaner i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere etter integreringsloven, vil tre i kraft 1.8.21. I begge læreplanene framgår det at opplæringen skal støtte og legge til rette for at deltakerne får bruke og videreutvikle digitale ferdigheter. Videre framgår det at opplæringen skal bidra til å styrke deltakernes digitale dømmekraft og strategier for nettbruk, og til å vurdere og bruke ulike digitale verktøy som støtte i kommunikasjon og læring av norsk og samfunnskunnskap.

³⁹ SSB (2010); Aspøy og Andersen (2015)

Regjeringen har igangsatt arbeidet med en ny strategi for økt digital deltakelse og kompetanse, kalt *Digital hele livet*. Målet med strategien er å bidra til at ulike befolkningsgrupper har muligheter til å lære eller oppdatere grunnleggende digitale ferdigheter, gjennom ulike alders- og livsfaser relatert til arbeidsliv, samfunnsdeltakelse og det sosiale. Blant annet skal ulike samarbeidsformer med frivillige organisasjoner og næringsliv utredes. Strategien skal være klar høsten 2021.

REGJERINGEN VIL

- **Oppmuntre til at frivillige organisasjoner tar i bruk digitale verktøy i sine aktiviteter**

Ansvarlig departement: Kunnskapsdepartementet

3 Bedre samarbeid og rammebetingelser

Regjeringen er opptatt av at frivillige organisasjoner skal være selvstendige og uavhengige. Det står ikke i motstrid til at frivillige organisasjoner kan oppfylle viktige samfunnsoppgaver og samfunns mål. Offentlige myndigheter kan tilrettelegge for at sivilsamfunnet får gode kår gjennom rammebetingelser, fysisk tilrettelegging og økonomisk støtte. Videre har sivilsamfunnet en viktig rolle som bindeledd og informasjonsformidler mellom myndighetene og innvandrere.

3.1 Samhandling og møteplasser

Gode strukturer for samarbeid og dialog mellom det offentlige og sivilsamfunnet er avgjørende for å få til best mulig integrering. Samarbeidet gjelder alle forvaltningsnivåer, med både lokale og nasjonale organisasjoner. For å synliggjøre sivilsamfunnets arbeid skal arenaer for erfaringsdeling og kunnskapsformidling utvikles og utvides.

3.1.1 Utfordringer i samarbeid og tilrettelegging

Fylkeskommunene har ansvaret for den regionale samordningen av arbeidet med integrering, og forvalter blant annet tilskudd til inkludering og mangfold. Frivillige organisasjoner ønsker større grad av formalisert samarbeid med fylkeskommunen, og at de tilrettelegger og tilgjengeliggjør informasjon om frivillige aktiviteter.⁴⁰ De etterspør også at fylkeskommunene er pådrivere for at kommuner utvikler en egen frivillighetspolitikk.

Kommuner er en viktig samarbeidspart for frivillige organisasjoner, men samarbeidet om integreringsarbeid varierer. Kommunene har ofte et mer formalisert samarbeid med de største frivillige organisasjonene enn med de mindre, innvandrersamfunnsorganisjoner inkludert. Frivillige organisasjoner som jobber innen integreringsfeltet, etterspør at kommunene i større grad kartlegger behov og bidrar til samordningen av frivillig innsats for integrering.

Flere frivillige organisasjoner oppgir i sine innspill til denne strategien at formalisert samarbeid, med

god koordinering fra lokale myndigheter, bidrar til forutsigbarhet og sikrer felles forståelse. Frivillige organisasjoner etterspør offentlig koordinering av møteplasser mellom innvandrersamfunnsorganisjoner og andre frivillige organisasjoner regionalt og lokalt. Frivillige organisasjoner etterspør også møteplasser på tvers av grupper og tilgang til egnede lokaler for å gjennomføre sine aktiviteter.

Levekår i byer – Gode lokalsamfunn for alle

By- og levekårsutvalget har i NOU 2020: 16 utredet levekårs- og integreringsutfordringer i områder i og rundt de store byene i Norge. Utvalget har foreslått strategier og tiltak for å sikre at alle kan bo og vokse opp i trygge og inkluderende lokalsamfunn.

Lokalsamfunnet og nærmiljøet er dagliglivets arenaer. Folk omgås og innbyggere deltar i aktiviteter, fritidstilbud og organisasjoner. Utvalget framhever at det er viktig å skape levende lokalmiljøer for å utløse positive krefter i utsatte nabolag.

Tiltak innen lokalsamfunn, nærmiljø og fritid kan bidra til et godt oppvekstmiljø for barn og unge og bedre trivsel for innbyggerne. Å delta i frivillige organisasjoner og på lokale arenaer bidrar til å øke livskvaliteten til den enkelte og er viktig for å bygge tillitsstrukturer i lokalsamfunnene.

Utvalget peker på at sivilsamfunnet er svekket i noen utsatte områder, og at bred deltakelse i frivillige organisasjoner i nærmiljøene, er vesentlig for å sikre lokalt engasjement, fellesskap og samhold.

Kommuner blir oppfordret til å ha en frivillighetspolitikk for å koordinere kultur- og fritidsfeltet og knytte lokale aktører sammen. Samtidig kan kommunen veilede og heve kompetansen til lokale frivillige organisasjoner og nettverk. Utvalget mener at gode lokale arenaer og ulike nærmiljøtilbud kan gjøre områdene mer attraktive og gjøre at flere ønsker å bo der.

3.1.2 Innsats for godt samarbeid og tilrettelegging av møteplasser

Tilgang på lokaler er en viktig forutsetning for å kunne drive frivillig aktivitet i lag og foreninger. Mange kommuner har som prinsipp at de skal kunne tilby lokaler gratis eller til redusert pris. Kostnader til lokaler er en barriere for flere organisasjoner. Behovene til organisasjonene varierer, og det er ikke alle lokaler som er egnet til aktiviteter i organisasjonen.

⁴⁰ Frivillighet Norge (2019)

Lokale organisasjoner på integreringsfeltet benytter ofte kafeer, møtelokaler i trossamfunn eller holder samlinger hjemme hos medlemmer. I noen kommuner finnes også organisasjoner eller nettverk som tilbyr gratis møtelokaler og tilgang på kontorutstyr for denne typen foreninger. Det kan være en viktig støtte til driften av disse organisasjonene.⁴¹

Nasjonale myndigheter har ikke hjemmel til å pålegge skoler å låne ut lokaler til frivillige organisasjoner. Et unntak er den retten studieforbund har til gratis bruk av undervisningslokaler når de gjennomfører kurs med statlig tilskudd.⁴² Det er opp til den enkelte kommune eller fylkeskommune å avgjøre om andre offentlig eide og egnede lokaler stilles til rådighet for studieforbund eller annen frivillig aktivitet, som for eksempel bibliotek eller kulturbygg. I et brev fra 2018 til landets kommuner og fylkeskommuner, oppfordret regjeringen og Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner (LNU) alle kommuner og fylkeskommuner om å gi barne- og ungdomsorganisasjoner tilgang til skolelokaler. Kulturdepartementet har et overordnet ansvar for målene i frivillighetspolitikken og er i dialog med Kunnskapsdepartementet og andre relevante departement om oppfølging av tiltakene i Frivillighetsmeldingen⁴³ på dette området.

Områdesatsinger er et virkemiddel for å bedre miljø, boforhold og levekår i et geografisk avgrenset byområde med store og sammensatte levekårsutfordringer. For å løse utfordringene er det nødvendig med samordnet og samtidig innsats fra mange aktører, inkludert frivillige organisasjoner. Staten har i dag avtaler om områdesatsing i utvalgte områder med kommunene Oslo, Drammen, Stavanger og Bergen. Målet er at flere mennesker skal bli økonomisk selvstendige og aktivt deltagende i lokalsamfunn og storsamfunn.

SAMARBEID I OMRÅDESATSINGENE

I Bergen er etablering av Ny-Krohnborgsenteret et godt eksempel på utvikling av samarbeid mellom kommune og frivillige organisasjoner for å få til bedre integrering. Senteret er lokalisert i et bomiljø med en rekke nasjonaliteter. Mange idrettslag og en rekke frivillige lag og foreninger gir tilbud om å delta i ulike idretter, dans, sang, musikk og andre fritidsaktiviteter. Det er stort sett gratis å delta. De som jobber der, har kompetanse på ulike språk, kulturer og religioner.

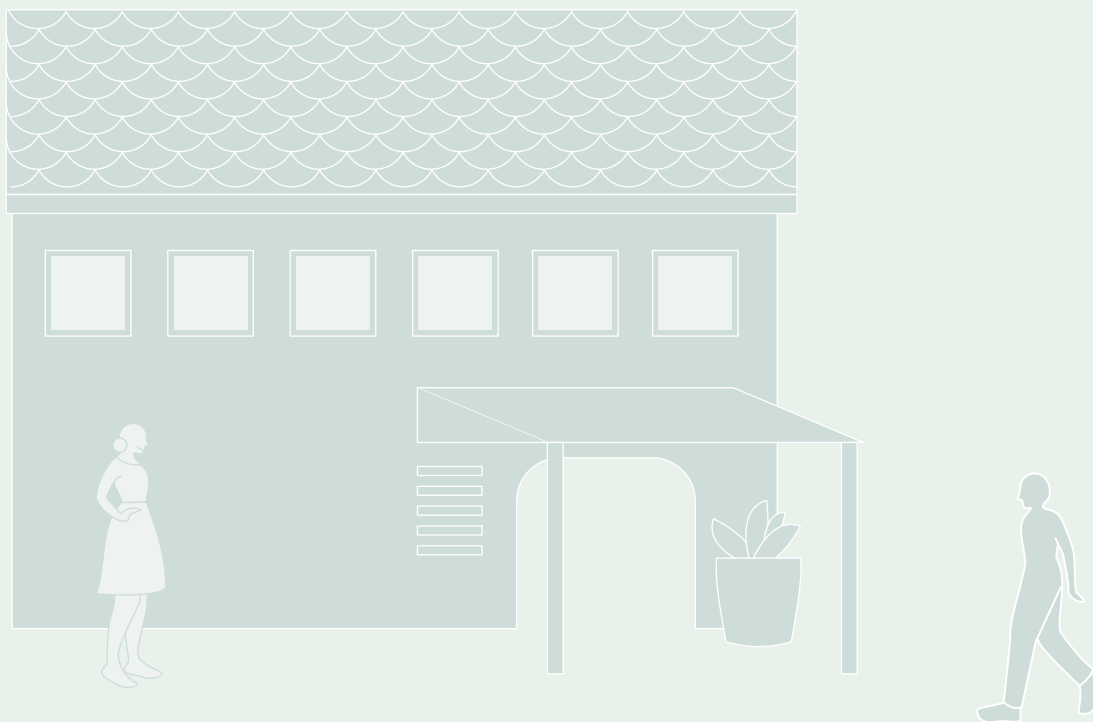
I Stavanger og i Oslo har områdesatsingene arbeidet med sosiale entreprenører i Storhaug Unlimited og Tøyen Unlimited. I dette arbeidet får mange med ulik landbakgrunn anledning til å jobbe sammen for å utvikle egne lokalsamfunnsprosjekter, og muligheter for å starte egne arbeidsplasser på bakgrunn av dette.

Regjeringens nasjonale integreringskonferanse er gjennomført årlig siden 2014. Målet med Integreringskonferansen er å styrke dialogen med innvandrere, og gi lokale innvandrersamfunn, innvandrerråd og andre aktører anledning til å dele sine erfaringer og synspunkter direkte med sentrale politikere og forvaltningen. Det er en viktig arena hvor statlige myndigheter kan løfte fram saker på tvers av sektoransvar og møte innvandrere fra hele landet med ulik erfaring og bakgrunn.

⁴¹ Arnesen (2020)

⁴² Jf. Voksenopplæringsloven § 7

⁴³ Meld. St. 10 (2018–2019). *Frivilligheita – sterk, sjølvstendig, mangfaldig* — Den statlege frivillighetspolitikken

TILTAK FOR TILGANG TIL LOKALER TIL FRIVILLIG AKTIVITET I FRIVILLIGHETSMELDINGEN:

- Oppfordre kommuner og fylkeskommuner så langt det er mulig, til å gjøre lokaler som står ledige på kveldstid og i helger, tilgjengelige for frivilligheten der det er behov lokalt.
- Kartlegge hvilke statlig eide bygg som egner seg til frivillighetens bruk, og i hvilken grad dette skjer allerede.
- Sette i gang en kartlegging av organisasjonseide bygg. Dette tiltaket skal sees i sammenheng med Kulturalliansens kartleggingsverktøy for de lokalene som kulturfrivilligheten benytter seg av.
- Vurdere innretning og fordeling av midler til kulturbygg og frivilligeide bygg innenfor rammen av tippenøkkelen.

I regjeringens Frivillighetsmelding er det flere målsetninger for å få oversikt og støtte opp om tilgang til flere tilgjengelige lokaler. Det ble understreket at det er et behov for grundige kartlegginger av lokaler som brukes av lag og foreninger, for å få oversikt og kunne støtte opp om tilgangen til lokaler på en hensiktsmessig måte. Som et eksempel har regjeringen økt bevilgningen til Kulturalliansen i 2020 og 2021 for å støtte deres pilotprosjekt om å kartlegge lokaler for kulturfrivilligheten, som nå er gjennomført. Videre har Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner (LNU) mottatt 2 millioner kroner for å lage en nasjonal portal for utlån av kommunale lokaler til barne- og ungdomsorganisasjoner. Som med mange andre problemstillinger har tilgangen på lokaler blitt sterkt utfordret av pandemien. Når samfunnet kommer tilbake til normalen, er det viktig at lag og foreninger kan komme tilbake til gode og egnede lokaler.

Frivillige organisasjoner innen blant annet friluftsliv, idrett, sosialt arbeid, kultur og nærmiljø, spiller en viktig rolle i folkehelsearbeidet. Som ledd i oppfølgingen av Meld. St. 19 (2018–2019) *Folkehelsemeldinga - Gode liv i eit trygt samfunn*, vil det bli vurdert om folkehelseloven og arbeidet som gjøres for å holde oversikt over befolkningens helsetilstand og faktorer som påvirker helsen, kan løfte fram rollen frivillige organisasjoner spiller i folkehelsearbeidet. Det gjelder blant annet i arbeidet for å få flere til å medvirke i saker som angår dem. «Møteplass folkehelse» har som mål å styrke samarbeidet mellom frivillige organisasjoner og myndigheter på folkehelsefeltet. Dette gjøres gjennom å lage konferanser og møteplasser med forskjellige temaer om frivillighet og folkehelse. Arrangementene er et samarbeid mellom Helse- og omsorgsdepartementet, Helsedirektoratet og Frivillighet Norge og får støtte over statsbudsjettet. Integrering er ett av flere temaer «Møteplass folkehelse» har tatt opp.

Ulike eksempler på møteplasser for sivilsamfunnet og innvandrerbefolkningen skal synliggjøres. Deling av erfaringer, gode tiltak og metoder som iverksettes på integreringsfeltet skal styrkes, og initiativer som er satt i verk av sivilsamfunnsaktører, kommuner og fylkeskommuner skal synliggjøres.

REGJERINGEN VIL

• Oppfordre om tilgang til lokaler

Kunnskapsdepartementet vil vurdere alternativer for oppfølging overfor kommuner og fylkeskommuner om hvordan organisasjoner på integreringsfeltet kan få tilgang til tilgjengelige lokaler.

Kulturdepartementet vil kartlegge i hvilken grad frivillige organisasjoner har tilgang til statlige lokaler, og om lokalene er egnet for formålet.

Ansvarlig departement: Kulturdepartementet og Kunnskapsdepartementet

• Etablere en idébank for formidling av god praksis og synliggjøre sivilsamfunnets arbeid for integrering

Det er behov for å styrke informasjonsdeling og erfaringsdeling mellom sivilsamfunnsaktører om gode tiltak og metoder, samt synliggjøre det gode sivilsamfunnsarbeidet på integreringsfeltet. I tillegg er det behov for å bidra til god oversikt over de statlige tilskuddsordningene for frivillig sektor, og bidra til å gjøre det lettere for frivillige organisasjoner å finne fram til og søke tilskudd til integrerings- og inkluderingsformål.

Ansvarlig departement: Kunnskapsdepartementet

• Kampanje og filmer

Det skal lages en kampanje, blant annet i sosiale medier, som gjennom korte filmer løfter fram sivilsamfunnets rolle i integreringsarbeidet. Filmene og kampanjen skal vise fram gode tiltak som har kommet fra organisasjoner og enkeltpersoner i deres innspill til denne strategien. Tiltaket er tenkt å engasjere og mobilisere sivilsamfunnet, kommuner og fylkeskommuner i integreringsarbeidet.

Ansvarlig departement: Kunnskapsdepartementet

• Arrangere regionale konferanser om integrering og sivilsamfunn

Det skal arrangeres årlige konferanser og workshops på regionalt nivå, og legges til rette for samarbeid mellom stat, fylkeskommuner, kommuner og sivilsamfunnet for å dele erfaringer og bygge nettverk mellom aktørene på integreringsfeltet.

Ansvarlig departement: Kunnskapsdepartementet

• Utrede kompetansesentre for frivillig innsats for integrering

I forskrift til integreringsloven er det spesifisert at fylkeskommunen har et ansvar for å legge til rette for samarbeid med sivilsamfunnet, inkludert frivillig sektor. Samtidig har mange frivillige organisasjoner i sine innspill til denne strategien etterlyst bedre samhandling mellom sivilsamfunnet og offentlige myndigheter i lokalt og regionalt integreringsarbeid. De peker også på behov for kompetanseheving, særlig for mindre organisasjoner. Et forskningsprosjekt skal utrede behovet for kompetansesentra og kompetansemiljø, som støtter opp om aktører i sivilsamfunnet, herunder frivillige organisasjoners behov for veiledning, kompetansebygging, deling av erfaring og kunnskap om integreringsarbeid.

Ansvarlig departement: Kunnskapsdepartementet

3.2 Sivilsamfunnet som brobygger og informasjonsformidler

Både lokalt og nasjonalt fungerer mange organisasjoner i dag som brobyggere og informasjonsformidlere mellom myndighetene og innvandrere. Sivilsamfunnet har ofte kunnskap om lokale forhold og et bredt nettverk. De kan mobilisere personer som snakker ulike språk og har ulike erfaringer, og de kan dermed ha en viktig rolle som brobyggere og informasjonsformidlere i myndighetenes dialog med voksne, barn og unge med innvandrerbakgrunn.

3.2.1 Sivilsamfunnets rolle i arbeidet med å formidle informasjon

Myndighetene har ofte behov for å nå alle deler av befolkningen med riktig og tilpasset informasjon, og sivilsamfunnet har i alle år vært en viktig medspiller for å nå ut til personer med innvandrerbakgrunn. Hvor viktig og nødvendig sivilsamfunnet kan være i arbeidet med å formidle informasjon, har kommet tydelig fram under pandemien i 2020/2021.

Ulike tjenester er avhengige av å ha høy tillit i befolkningen for å kunne gjøre en god jobb, og organisasjoner og ressurspersoner kan i den forbindelse bidra til å øke brukernes tillit til offentlige tjenester. Dette kan være innsats for å forklare tjenestenes rolle og oppgaver, forklare beslutninger og vedtak, oppklare mulige misforståelser, men

også å endre oppfatninger og holdninger innad i ulike miljøer. Når ressurspersoner fra ulike miljøer sprer kunnskap om offentlige tjenester til for eksempel innvandrerforeldre, kan det bidra til å øke tilliten og til å dempe foreldrenes frykt. Dette er det eksempler på når det gjelder innvandreres møte med barnevernet.⁴⁴

Sivilsamfunnets rolle som formidlere av informasjon er kanskje særlig viktig når tabubelagt eller vanskelig informasjon skal formidles, for eksempel om tvangsekteskap og kjønnslemlestelse.

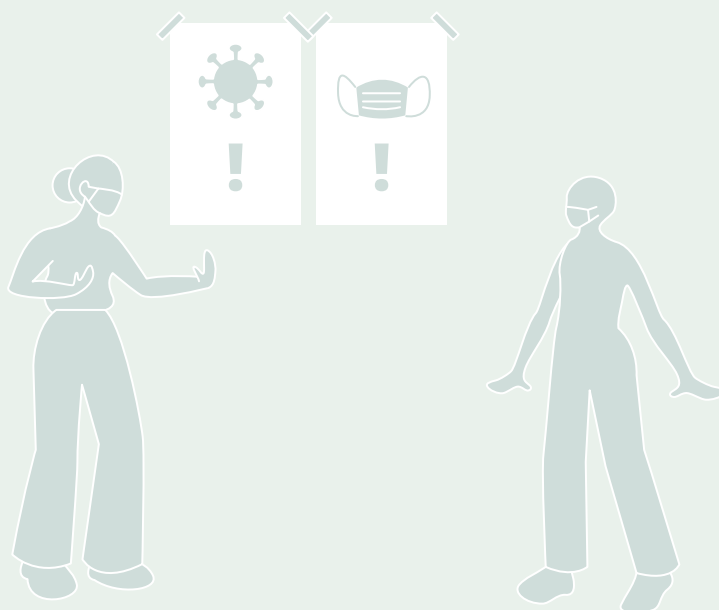
Organisasjoner kan tilby støtte og informasjon i familie- og generasjonskonflikter og i saker som handler om vold og overgrep. I saker som dreier seg om negativ sosial kontroll, æresrelatert vold, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse, tilbyr en rekke organisasjoner støtte og hjelp. Personer som selv har innvandrerbakgrunn, kan ha innsikt i tematikken. Noen kan også ta med seg egne erfaringer i arbeidet. Slik kan de bidra til konstruktive løsninger og til å styrke unges mulighet til å håndtere slike konflikter selv.⁴⁵

I arbeidet mot kjønnslemlestelse er samarbeidet mellom ansatte i offentlige tjenester og frivillige organisasjoner viktig. Representanter fra frivillige organisasjoner som har bidratt i arbeidet, har ofte hatt samme bakgrunn som brukerne. Det blir gjerne oppfattet som en fordel i arbeidet med å formidle informasjon. Det bidrar til å skape tillit og troverdighet og legger til rette for likeverdige møter med brukerne. Ofte har frivillige også mer tid.

Det kan være potensiale for å trekke frivillige organisasjoner og ressurspersoner fra berørte grupper enda mer inn i det offentlige informasjonsarbeidet.

⁴⁴ Smette og Rosten (2019)

⁴⁵ Friberg og Bjørnset (2019)

SIVILSAMFUNNETS INNSATS UNDER PANDEMIEN

Frivillige organisasjoner ble raskt involvert i arbeidet med å nå ut med informasjon til innvandrere under pandemien. Myndighetene har hatt hyppig dialog med ulike frivillige organisasjoner, herunder innvandrersamfunn og tros- og livssynssamfunn, over hele landet. Innspill og erfaringer har bidratt til at informasjon og nye tiltak er blitt mer målrettet.

For at informasjonen som gis skal bli oppfattet og etterlevd, er det viktig at den blir formidlet av personer som har tillit i aktuelle grupper. Ressurspersoner med tillit i ulike innvandrergupper har for eksempel delt ut munnbind og antibac samtidig som de har formidlet informasjon om smittevern.

Frivillige organisasjoner har nettverk som ofte når lengre ut enn det myndighetene gjør, og informasjonsarbeidet deres har vært og er et viktig supplement.

I 2020 og 2021 har det til sammen blitt bevilget 66,6 mill. kroner over Kunnskapsdepartementets budsjett til informasjonstiltak om pandemien overfor innvandrere i regi av frivillige organisasjoner. Mer enn 140 organisasjoner har mottatt tilskudd i 2021.

Folkehelseinstituttet (FHI) og Helsedirektoratet har under pandemien hatt dialogmøter med ressurspersoner og organisasjoner i flere innvandrergupper. Her har helsemyndighetene formidlet kunnskap om smittetall og ulike tiltak. De har også fått oppdateringer om smittesituasjonen og gode innspill til justering av tiltak og strategier. I tillegg får helsemyndighetenes nettverk for innvandrers helse⁴⁶ innsikt i og bedre oversikt over arbeid som gjøres lokalt.

Rapporten *Informasjon og tiltak rettet mot innvandrerbefolkningen i forbindelse med Covid-19. Delrapport 2*⁴⁷ finner at medvirkning fra sivilsamfunnet kan resultere i alternative måter å løse oppgaver på. Rapporten konkluderer med at organisasjonenes kunnskap om egne målgrupper gjør dem flinkere til å gi tilpasset informasjon. De får i større grad vite hva brukerne lurer på eller er bekymret for, og hvilke tjenester de ulike gruppene har behov for. Erfaringene vil være verdifulle ved eventuelle lignende situasjoner og i arbeidet med å formidle informasjon til innvandrere generelt.

⁴⁶ <https://www.fhi.no/hn/migrasjonshelse/nettverk-om-migrasjonshelse/>

⁴⁷ Skogheim mfl. (2020)

SMITTERVERNAMBASSADØRER I HALDEN

Halden Frivilligsentral rekrutterer smittevernambassadører blant frivillige og deltakere på sine aktivitetstilbud, som leksehjelp og frivilligsentralens internasjonale kvinnegruppe.

Smittevernambassadørene hjelper innbyggere som har vanskelig for å få tilgang til og forstå viktig informasjon. Denne brede rekrutteringen har resultert i en gruppe smittevernambassadører som representerer ulike språk, kulturell bakgrunn og yrker. Dette er en styrke, både for å nå ut til ulike miljøer, og for å utarbeide tilpasset informasjon.

Halden frivilligsentral har holdt informasjonsmøter med frivillige sykepleiere og leger der smittevernambassadørene har fått oppdatert informasjon og mulighet til å stille spørsmål, før de har spredd informasjonen videre i sine miljøer.

3.2.2 Innsats for å styrke sivilsamfunnet som brobygger og informasjonsformidler

Sivilsamfunnet bidrar allerede på en rekke områder som brobygger og informasjonsformidler i møtet mellom innvandrere og myndighetene. Det gjør de for eksempel i asylmottak, bosettings- og kvalifiseringsarbeid, fritidsaktiviteter for barn og unge, foreningstilbud for voksne og på ulike måter i møtet mellom offentlige tjenester og brukerne. Staten bidrar ved å legge til rette for denne rollen, blant annet gjennom tilskudd.

Regjeringen legger i 2021 fram handlingsplanen *Frihet fra negativ sosial kontroll og æresrelatert vold* (2021-2024). Handlingsplanen videreutvikler og styrker regjeringens arbeid mot negativ sosial kontroll, æresrelatert vold, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse. Arbeidet handler om å ivareta grunnleggende rettigheter, sikre frihet og likestilling for alle, bekjempe vold og overgrep og forhindre utenforskap og helseplager. Frivillige organisasjoner har en viktig rolle i arbeidet både lokalt og nasjonalt gjennom informasjonstiltak og dialog med foreldre og ungdom. Støtten til holdningsskapende og

forebyggende prosjekter mot negativ sosial kontroll, æresrelatert vold, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse i regi av frivillige organisasjoner er styrket de siste årene. Prosjektene omfatter aktiviteter som dialoggrupper om ulike temaer, seminarer og konferanser. Enkelte organisasjoner fungerer som brobyggere mellom ulike miljøer og hjelpeapparatet ved å gi støtte, råd og informasjon til personer som har behov for hjelp.

Regjeringen legger i 2021 fram handlingsplan for å forebygge og bekjempe vold i nære relasjoner (2021-2024) *Frihet fra vold*. Gjennom handlingsplanen vil regjeringen bidra til økt sikkerhet og trygghet for befolkningen og et tilgjengelig rettsvern for voldsutsatte. Handlingsplanen skal legge til rette for å forebygge vold i nære relasjoner, beskytte og hjelpe voldsutsatte og ansvarliggjøre og straffeforfølge voldsutøvere, gjennom en helhetlig og samordnet politikk. Frivillige og ideelle organisasjoner og private stiftelser bidrar med viktige tjenester og tilbud for voldsutsatte og voldsutøvere i det norske samfunnet. Sivilsamfunnet er en viktig samarbeidspartner for myndighetene og har erfaringer som gir nødvendig kunnskap og kompetanse inn i det helhetlige arbeidet.

Europarådets konvensjon for forebygging og bekjempelse av vold mot kvinner og vold i nære relasjoner (Istanbulkonvensjonen), som trådte i kraft i Norge i november 2017, pålegger statspartene å sørge for et effektivt samarbeid med relevante frivillige organisasjoner og organisasjoner i sivilsamfunnet i arbeidet mot vold mot kvinner og vold i nære relasjoner. Det er etablert tilskuddsordninger rettet mot frivillige organisasjoner som finansierer en rekke tiltak over hele landet og som bidrar til å styrke samarbeidet mellom frivillig og offentlig sektor. Det er også etablert et samarbeidsforum som skal bidra til å videreutvikle og styrke det faglige nettverket mellom statlige myndigheter, ulike fagmiljøer og frivillige organisasjoner. Handlingsplanen mot vold i nære relasjoner har et eget kapittel om kriseberedskap der sivilsamfunnets viktige rolle, blant annet som formidlere av informasjon, trekkes fram.

Sivilsamfunnets rolle som brobygger, bindeledd og informasjonsformidler mellom myndighetene og innvandrere skal bli mer synlig. Aktører fra sivilsamfunnet skal blant annet bli bedre rustet for rollen gjennom opplæringstiltak.

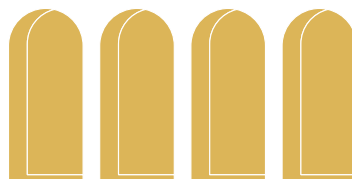

OPPLÆRINGSTILBUD FOR RESSURSPERSONER FRA BERØRTE MILJØER

Endringsagenter er et nasjonalt opplæringsprogram om negativ sosial kontroll og æresrelatert vold for frivillige organisasjoner og ressurspersoner i berørte miljøer. Opplæringsprogrammet er utviklet av et av de fem regionale ressursentrene om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS), RVTS Vest. Det er også utviklet en nettside om endringsagenter som inneholder informasjon om tilbudet, ressurser som følger og lenker til relevante kontakter og hjelpetjenester.

En modell som sikrer at RVTS tilbyr opplæringen i alle regioner, skal bli utviklet. Endringsagentene skal inngå i et nettverk og ha mulighet til veiledning og oppfølging i etterkant. Tilbudet skal gjøres kjent for frivillige organisasjoner på integreringsfeltet og innenfor kultur- og idrettsfeltet.

Å drive integreringsarbeid på de store arenaene innvanderne møtes; i menigheter, moskeene og lignende, er et utnyttet mulighetsrom som kan ha stor effekt. KIA NORGE.

TROS- OG LIVSSYNSAMFUNN SOM BROBYGGERE

Samarbeidsrådet for tros- og livssynsamfunn har med støtte fra Barne- og familiedepartementet utarbeidet en guide og et kurstilbud kalt *Å leve med tro og livssyn i Norge*. Dette tilbys tros- og livssynssamfunn, organisasjoner og offentlige etater over hele landet. Hovedtemaer er sekularisering, norske verdier, lov og menneskerettigheter, religionsfrihet, ytringsfrihet, foreldrerett og barns rettigheter, likestilling og religion, religion i praksis – jobb, skole og helsevesen, samt frivillighet og dugnad. Guiden er ment som et innspill til dialog, og vektlegger hvordan tros- og livssynsamfunn kan fungere som brobyggere for integrering.

REGJERINGEN VIL

- **Innhente systematisk kunnskap om sivilsamfunnets rolle i informasjonsformidlingen under covid-19-pandemien**

Frivillige organisasjoner har spilt en viktig rolle for å nå ut til ulike innvandrergreper med informasjon om smittevern og annet under covid-19-pandemien.⁴⁸ Det skal lyses ut et forskningsoppdrag for å innhente systematisk kunnskap om sivilsamfunnets rolle i dette arbeidet. Oppdraget skal vurdere innsatsen blant annet frivilligheten har gjort for å sikre at viktig informasjon når hele befolkningen, både i og utenfor krisetider.

Ansvarlig departement: Kunnskapsdepartementet

48 Skogheim mfl. 2020

• Videreutvikle opplæringstilbud for brobygging

Det finnes flere ulike opplæringstilbud som bidrar til dialog og inkludering, og disse skal videreutvikles. Hensikten med tilbudene er å bygge bro og formidle informasjon mellom innvandrere og den øvrige befolkningen. Opplæringstilbudene kan benyttes av personer og grupper, tros- og livssynssamfunn, skoler, helsestasjoner og ulike arbeidsplasser. Det skal utredes hvordan ulike opplæringstilbud kan utformes og innrettes, og om opplæringen kan gi formell kompetanse.

Ansvarlig departement: Kunnskapsdepartementet

3.3 Tilskudd og rammebetingelser

Det skal være enkelt for frivillige organisasjoner å søke og rapportere om tilskudd fra staten. Det skal være lett å få oversikt over statlige tilskuddsordninger rettet mot frivillige organisasjoner som har innvandrere som målgruppe.

Tilskuddsordningene legger til rette for at frivillige organisasjoner kan rekruttere og ha et mangfold av deltakere og aktiviteter. Et mål i integreringsstrategien (2018-2022) er å bruke tilskuddsmidler for å få bedre måloppnåelse. Tilskuddsordningene er viktige også utover de beløpene som fordeles. De bidrar også til å skape dialog med frivillige organisasjoner og til at erfaringene fra innsatsen formidles til myndighetene gjennom rapportering.

HERØY KOMMUNE

Herøy kommune i Nordland bruker frivilligheten strategisk for å oppnå kommunens målsettinger om god samfunnsutvikling. Kommunen bruker Herøy frivilligsentral for å koordinere frivillig aktivitet knyttet til integrering. Sentralen har blitt et informasjonspunkt mellom lokale bedrifter, lokalbefolkning og innvandrere. Gjennom frivillig språkopplæring og mentorprosjekt er frivilligsentralen viktig for å skaffe mennesker arbeid, og styrke tilhørigheten til kommunen.

Frivilligsentralen samarbeider med flyktningetjenesten, biblioteket, kultur- og næringsavdeling, seniornett, folkebadet, voksenopplæringen, Røde Kors, Herøy IL og en rekke bedrifter. De samarbeider om arrangement og tiltak for å øke trivsel og tilhørighet for innvandrere i Herøy.

3.3.1 Utfordringer ved dagens tilskuddsordninger

Frivillige organisasjoner ønsker tilskuddsordninger som er effektive, innovative og fleksible, og som også bedrer rammevilkår for innvandrersorganisasjoner.

De store frivillige organisasjonene har god oversikt over de ulike støtteordningene og bruker disse aktivt. For mindre aktører er det en utfordring at flere av støtteordningene er støtte for begrensede prosjekter, noe flere innvandrersorganisasjoner opplever gir ustabilitet og uforutsigbarhet.⁴⁹

Innvandrersorganisasjoner kjenner i mindre grad til tilskuddsordninger, og de søker i langt mindre grad offentlig støtte. Søknadsprosessene for tilskudd kan også være en barriere.⁵⁰ For eksempel kan byråkratisk språk være en terskel. Dermed kan innvandrersorganisasjoner gå glipp av en rekke muligheter til å jobbe for sine mål og å utvikle organisasjonen.

De ulike finansieringsmulighetene dekker ikke alltid organisasjonenes opplevde behov, og at de like gjerne kan være overlappende som utfyllende.⁵¹

3.3.2 Innsats for gode rammebetingelser

I 2021 har IMDi intensjonsavtaler med ni frivillige organisasjoner på integreringsfeltet: Frivillighet Norge, Norges Røde Kors, Norsk Folkehjelp, Norske Kvinners Sanitetsforening, Redd Barna, Norges Idrettsforbund, Norges Fotballforbund, Den norske Turistforening og Norges Frivilligsentraler. Organisasjonene ønsker å videreføre avtalene fordi de gir forutsigbarhet i arbeidet, men det er behov for å konkretisere samarbeidspunkter og samarbeidsområder. Frivillige organisasjoner er særlig positive til intensjonsavtaler som sikrer et formalisert samarbeid over tid.

49 Frivillighet Norge (2020); Eimhjellen mfl. (2021)

50 Arnesen (2020); Frivillighet Norge (2020)

51 Skutlaberg mfl. (2018); Eimhjellen mfl. (2021)

Tilskuddsordninger for integrering

Digital oversikt over tilskuddsordninger til frivillige organisasjoner

Kulturdepartementet har startet arbeidet med et større digitaliseringsprosjekt som skal gi en oversikt over statlige tilskuddsordninger til frivillig sektor. Prosjektet består av et tilskuddsregister og en nettside hvor frivillige organisasjoner kan søke etter tilskuddsordninger. Tilskuddsregisteret skal ha informasjon om tilskuddsordninger, tidligere tilskuddsmottakere og tilskuddsbeløp. Tilskuddsregisteret skal utvides til å inkludere alle statlige tilskuddsordninger til frivillig sektor etter prosjektperioden.

Så langt finnes følgende oversikt: Statlige tilskuddsordninger for frivillige organisasjoner - regjeringen.no

Tilskuddsordninger for integrering

Frivillige organisasjoners arbeid på integreringsfeltet støttes spesifikt gjennom to tilskuddsordninger - *Tilskudd til integreringsarbeid i regi av frivillige organisasjoner* og *Tilskudd til nasjonale ressursmiljø på integreringsfeltet*.

Tilskudd til integreringsarbeid har som mål å øke arbeids- og samfunnsdeltakelsen blant innvandrere og deres barn, og omfatter støtte til prosjekter og tiltak med formål som dekker hele bredden av integreringsfeltet: lokale møteplasser, dialog og inkludering, informasjons- og kvalifiseringstiltak som supplement til det offentlige, og forebyggende arbeid mot negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse. Ordningen forvaltes av IMDi og 20 utvalgte kommuner med mange innvandrere, og det er satt av 96,2 mill. kroner i 2021 til dette formålet.

Gjennom tilskudd til nasjonale ressursmiljø mottar flere organisasjoner og stiftelser øremerket støtte til drift for å bidra til bedre kunnskap om integrering i befolkningen, økt tillit og tilhørighet til samfunnet, og til økt deltakelse og representasjon på ulike samfunnsarenaer blant barn og voksne med innvandrerbakgrunn. Det er satt av 37,5 mill. kroner til dette formålet i 2021.

Barne- og familiedepartementet tar sikte på å slå sammen de tre tilskuddsordningene *Nasjonal tilskuddsordning for å inkludere barn og unge* (ferie- og fritidsaktiviteter og alternative mestringsarenaer), *Barne- og ungdomstiltak i større bysamfunn* (åpne møteplasser: fritidsklubber, ungdomshus mm.) og *Støtte til oppfølgings- og losfunksjoner for ungdom* (loser/ungdomsloser med mål om økt skoletilknytning)

til én ordning fra 2022. Sammenslåingen skal blant annet gjøre søknadsprosedyren enklere og mindre byråkratisk for kommuner, frivillige organisasjoner og private aktører som jobber med inkludering av barn og unge lokalt.

REGJERINGEN VIL

• Øke tilskudd til integreringsarbeid i regi av frivillige organisasjoner

Tiltaket skal bidra til at flere lokale frivillige organisasjoner skal kunne søke om tilskudd. Hensikten er å støtte opp om økt frivillig aktivitet i flere kommuner og områder. Tiltaket skal stimulere til samarbeid mellom flere kommuner og lokale frivillige organisasjoner på integreringsfeltet, og bygge videre på den økte aktiviteten blant frivillige organisasjoner som er mobilisert under pandemien.

Ansvarlig departement: Kunnskapsdepartementet

• Utvikle gode rammer for et mer strukturert og langsiktig samarbeid mellom staten og frivillige organisasjoner på integreringsfeltet

Det skal oppfordres til å øke bruken av samarbeidsavtaler nasjonalt og lokalt. Samarbeidsavtaler med ulike typer relevante frivillige organisasjoner skal styrke innvandtermiljøers rolle som ressurs på feltet.

Ansvarlig departement: Kunnskapsdepartementet

• Gjennomføre en evaluering av tilskuddsordningene på integreringsfeltet rettet mot frivillige organisasjoner

Det skal lyses ut et evalueringoppdrag for å se på formål, innretning, forenkling og forutsigbarhet i tilskuddsordningene. Evalueringen skal gi kunnskap om i hvilken grad disse er effektive virkemidler for å støtte opp under sivilsamfunnets bidrag i hele bredden av integreringsfeltet.

Ansvarlig departement: Kunnskapsdepartementet

3.4 Sivilsamfunnsengasjement over landegrenser

Internasjonalt samarbeid og deltakelse i organisasjoner og prosjekter over landegrenser kan både styrke sivilsamfunnets rolle på integreringsfeltet i Norge, og bidra til å øke deltakelse i sivilsamfunnet blant barn, unge og voksne med innvandrerbakgrunn. Det finnes mange muligheter for sivilsamfunnsorganisasjoner til å delta i internasjonalt samarbeid, å heve kvaliteten i lokalt integreringsarbeid gjennom utveksling av erfaringer og god praksis. I Norden

og i EU har sivilsamfunnets rolle for integrering og inkludering fått økt oppmerksomhet og anerkjennelse, og det knyttes opp mot overordnede mål om inkluderende, demokratiske og stabile samfunn. Dessuten er offentlige myndigheter delaktige i internasjonale nettverk og prosjekter sammen med sivilsamfunnsaktører. Målet er å styrke erfaringsutveksling og samarbeid innenfor flere områder som er viktige for integrering.

3.4.1 Utfordringer og målsetninger i internasjonalt samarbeid

FNs utviklingsmål sier tydelig at medlemslandene skal sikre inkluderende, rettferdig og god utdanning og fremme muligheter for livslang læring for alle. Dette målet reflekteres også i den europeiske pilaren for sosiale rettigheter⁵² og strategien for å oppnå et europeisk utdanningsområde.⁵³ For å bidra til å nå målsetningen har EU valgt å la det nye Erasmus+-programmet få et gjennomgripende inkluderingsperspektiv. Man ønsker å nå ut til flere grupper enn tidligere, slik at flere kan få mulighet til å delta i programmet og bidra til økt kvalitet i både formell, uformell og ikke-formell utdanning og opplæring. Gjennom det nordiske samarbeidet er spørsmål om sivilsamfunnets rolle i og for integrering løftet frem. Eksempler på utfordringer som trekkes frem på tvers av Norden er behov for koordinering og samhandling mellom sivilsamfunn og offentlige myndigheter, og forskjeller i sivilsamfunnets rolle i integreringsprosesser i distriktsområder og storbyer.

3.4.2 Innsats for internasjonalt samarbeid

ERASMUS+ og Nordplus

Erasmus+ er EUs program for utdanning, opplæring, ungdom og idrett. Erasmus+ er verdens største utdanningsprogram, med et budsjett på om lag 265 milliarder kroner for perioden 2021-2027. Erasmus+ støtter samarbeidsprosjekter i hele utdanningsløpet og på uformelle læringsarenaer. Gjennom EØS-avtalen deltar Norge som programland i Erasmus+, noe som betyr at vi kan delta fullt ut i alle tiltakene. Frivil-

lige organisasjoner, foreninger, stiftelser, kommuner, fylkeskommuner og ungdomsgrupper er blant de som kan søke om støtte fra Erasmus+.

Erasmus+ tilrettelegger for aktiviteter som speiler befolkningen, og programmet legger vekt på inkludering av deltakere fra grupper med færre muligheter. Dette inkluderer personer med læringsutfordringer, funksjonsnedsettelse, mer omfattende helseproblemer eller økonomiske og sosiale utfordringer. Inkludering er en av de viktigste prioriteringene i Erasmus+. Det innebærer blant annet at enda flere og bredere målgrupper skal få mulighet til å delta. Inkludering blir en av hovedprioriteringene i den nye perioden i Erasmus+ programmet, som legger til rette for enda brede deltakelse og flere muligheter. Det er mulig å få støtte til prosjekter som jobber for å fremme innvandreres samfunnsdeltakelse og fremme interkulturell dialog. Programmet skal løfte og anerkjenne frivillige organisasjoners samfunnsrolle og organisasjonenes bidrag til å løse viktige samfunnsoppgaver i større grad enn før, og det åpnes for nye målrettede tiltak for dette formålet der ulike lokale utfordringer skal løses gjennom internasjonalt samarbeid. Den delen av Erasmus+-programmet som retter seg mot idrettsorganisasjoner blir styrket.

For å øke deltakelsen fra underrepresenterte grupper i Norge skal Bufdir og HK-dir utarbeide en nasjonal strategi for inkludering i Erasmus+-programmet. «Inkludering, mangfold og aktivt medborgerskap» er også et viktig innsatsområde i regjeringens kommende strategi for norsk deltakelse i Erasmus+ (2021-2027).

Nordplus-programmet tilbyr økonomisk støtte til samarbeid mellom partnere innen livslang læring fra de nordiske og baltiske landene. Eksempler på temaer som kan støttes gjennom Nordplus, er aktiviteter som kobler utdanning og arbeidsliv, entreprenørskap, integrering, demokrati og aktivt medborgerskap. Andre temaer er inkludering av marginaliserte grupper, etter- og videreutdanning av lærere på alle nivåer, utvikling av nye undervisningsmetoder, miljø og bærekraftig utvikling og digitalisering/IKT.

Nordisk ministerråd er de nordiske regjeringenes offisielle samarbeidsorgan. Ministerrådet arbeider for felles nordiske løsninger på områder der de nordiske landene kan oppnå større resultater ved å samarbeide enn ved å løse oppgavene hver for seg. I 2022 er det Norge som skal ha formannskapet. Det er etablert et nordisk samarbeidsprogram om integrering av flyktninger og innvandrere som er et

52 The European Pillar of Social Rights in 20 principles

53 European Education Area

verktøy for dialog og kontakt mellom de nordiske landene. Gjennom erfaringsutveksling og utvikling av ny kunnskap og metoder, skal sivilsamfunnets bidrag til integrering i Norden gjøres mer synlig.⁵⁴

CAFE VINTAGE

Cafe Vintage i Sandefjord er en sosial entreprenør som tilbyr innvandrerkvinner en vei til arbeidslivet. De tilbyr catering og selskapslokaler, utfører sy-oppdrag og reparasjoner, og jobber med metodikk for empowerment og mestring. Cafe Vintage er en arbeidstrenings- og sysselsettingsarena og bidrar hvert år til at flere arbeidsledige kvinner med innvandrerbakgrunn kommer inn i arbeidsmarkedet.

Tiltaket vant i 2020 Mangfoldsprisen i Vestfold og Telemark i kategorien små virksomheter.

Cafe Vintage har vært prosjekteier i det strategiske partnerskapet E-women under ERASMUS+-ordningen. Formålet med prosjektet var å utvikle nye verktøy for å bedre arbeidsintegreringen av unge kvinner som innvandrer til land i Europa.

I EU kommisjonens forslag til Handlingsplan for integrering og inkludering (2021-2027),⁵⁵ som er en del av forlaget til en ny Migrasjons- og asylpakt, legges det til rette for jevnlig dialog og konsultasjoner med sivilsamfunnet og innvandrere. EU startet i 2020 en nysatsing på utviklingsprosjekter via diasporamiljøene, *EU Global Diaspora Facility (EUDiF)*,⁵⁶ som legger opp til å gi økonomisk støtte og heve kompetansen til innvandrere. Norge har bidratt med å utvikle kunnskap om hva innvandreres deltakelse i utviklingsprosjekter kan bety for integrering. Slik deltakelse kan være en døråpner for sosial integrering og entreprenørskap, spesielt i samfunn der involvering

i sosiale organisasjoner er vanlig og verdsatt i den øvrige befolkningen.⁵⁷

Det internasjonale samarbeidet støtter således opp om målene for denne strategien om å styrke sivilsamfunnet i lokalt og nasjonalt integreringsarbeid, og bidra til å synliggjøre arbeidet som gjøres. Sivilsamfunnsorganisasjoner skal få muligheten til å styrke sitt arbeid på området gjennom samarbeid med organisasjoner i andre land, for eksempel gjennom internasjonale programmer som Erasmus+ og Nordplus. Norge vil bidra til erfaringsutveksling om sivilsamfunnets rolle på integreringsfeltet i Norden.

REGJERINGEN VIL

• Arrangere nordisk konferanse om sivilsamfunnet og integrering

Norge vil under Norges formannskap i Nordisk Ministerråd 2022 arrangere en konferanse om sivilsamfunnets rolle på integreringsfeltet, for å følge opp målsetningene i Nordisk Ministerråds handlingsplan og bidra til utveksling av kunnskap, erfaringer og nettverksbygging i Norden.

Ansvarlig departement: Kunnskapsdepartementet og Kulturdepartementet

• Mobilisere sivilsamfunnet til å delta i internasjonalt samarbeid

Regjeringen utarbeider en strategi for norsk deltakelse i det europeiske utdannings-, opplærings-, ungdoms- og idrettssamarbeidet (Erasmus+) for perioden 2021-2027. Strategien inneholder blant annet et mål om inkludering, medvirkning og livslang læring og skal sikre at norsk deltakelse i Erasmus+ fører til økt kvalitet innen utdanning, opplæring og ungdomsarbeid. Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse (HK-dir) og Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) skal, sammen med andre aktører, jobbe for at deltakelsen fra sivilsamfunnet i Erasmus+ øker gjennom programperioden og at målene i strategien nås. HK-dir skal også mobilisere for økt deltakelse fra sivilsamfunnet i Nordplus.

Ansvarlig departement: Kunnskapsdepartementet og Barne- og familiedepartementet

⁵⁴ Learning to live in a new country – everyday social integration, utarbeidet av Nordregio for Nordens Velferdssenter: *Civilsamfundet er nøglespiller for integrationen* | Nordisk samarbeid (norden.org)

⁵⁵ <https://ec.europa.eu/migrant-integration/news/the-ec-presents-its-eu-action-plan-on-integration-and-inclusion-2021-2027>

⁵⁶ <https://diasporafordevelopment.eu/>

⁵⁷ Erdal mfl. (2020a); Erdal mfl. (2020b)

Gjennomføring av strategien

Hverdagsintegrering - strategi for å stryke sivilsamfunnets rolle på integreringsfeltet gjelder for perioden 2021-2024. Kunnskapsdepartementet vil ha det overordnede ansvaret for oppfølging av strategien i samarbeid med de involverte departementene. De enkelte departementene vil samarbeide med sine direktorater om oppfølging av enkelttiltak.

Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) har et særlig ansvar for koordinering og samhandling med sivilsamfunnet, kommuner og andre direktorater om flere av strategiens tiltak.

Det skal rapporteres på status for arbeidet med strategien én gang i året fram til 2024. Gjennomføringen av strategien skal følgeevalueres. Dette skal bidra til et kunnskapsgrunnlag om oppnådde resultater ved slutføring av strategiperioden. Gjennomføringen av strategien og underveisrapporter fra evalueringen skal også følges av sivilsamfunnet. Det skal opprettes et Ungdomspanel⁵⁸, og en referansegruppe i arbeidet med strategien. Denne skal være bredt sammensatt av representanter fra sivilsamfunnet.

Det er etablert et statssekretærutvalg (SSU) for *Integrering gjennom kunnskap. Regjeringens integreringsstrategi 2019-2022*, som også skal følge opp denne strategien.

REGJERINGEN VIL:

• Etablere ungdomspanel og referansegruppe

Det skal etableres et ungdomspanel, for å legge til rette for at ungdom kan medvirke i beslutningsprosesser og delta som reelle aktører. Det skal også opprettes en referansegruppe sammensatt av representanter fra sivilsamfunnet. Både ungdomspanelet og referansegruppen skal følge arbeidet med å gjennomføre denne strategien og komme med innspill til myndighetenes arbeid.

Ansvarlig departement: Kunnskapsdepartementet

• Følgeevaluering av hvordan strategien og tiltakene iverksettes

Gjennomføring av strategien skal følgeevalueres. Det skal utlyses et forskningsoppdrag som skal gi midtveisrapporter med et formål om å gi innspill til nødvendige justeringer underveis i implementeringen. Følgeevalueringen skal også gi kunnskap om iverksetting og resultater av utvalgte tiltak og bidra til et kunnskapsgrunnlag om hvilke resultater som er oppnådd i løpet av strategiperioden.

Ansvarlig departement: Kunnskapsdepartementet

⁵⁸ <https://www.regjeringen.no/no/tema/familie-og-barn/barn-og-ungdoms-deltakelse-og-innflytels/etablering-av-og-rekruttering-til-ungdomspanel/id2697649/>

Relevant forskning og rapporter

- Arnesen, D. (2020). *Finansiering av frivillighet. Frivillig sektors økonomi og lokallagenes rammevilkår*. Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor. Rapport 2020:6.
- Arnesen, D. og Siveseid, K.H. (2020). *Organisasjonslandskap i endring 2009–2019: Fra ideologisk samfunnsendring til individuell utfoldelse?* Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor. Rapport 2020:5.
- Aspøy, T. M. og Andersen, R. K. (2015). *Digital kompetanse i arbeidslivet*. Fafo-rapport 2015:28.
- Barne- og familiedepartementet (2020). *Regjeringens samarbeidsstrategi for barn og ungdom i lavinntektsfamilier (2020-2023). Like muligheter i oppveksten*.
- Bjørnset, M. og Kindt, M. T. (2019) *På rette hylle? Mentoring som en vei inn i arbeidslivet. En undersøkelse av IMDis mentor og traineeordning*. Fafo-rapport 2019:31.
- Bråten, B., Jahreie, J. og Lillevik, R. (2017). *Innvandrerorganisasjoners rolle i integreringen. Sett gjennom en statlig tilskuddsordning*. Fafo-rapport 2017:14.
- Departementene. *Nasjonal handlingsplan for bedre kosthold. Sunt kosthold, måltidsglede og god helse for alle!*
- Distriktsenteret (2019). *Innvandring, inkludering, sysselsetting og lokal utvikling*. Temahefte.
- Djuve, A. B., Kavli, H. C., Sterri, E. B. og Bråten, B. (2017). *Introduksjonsprogram og norskopplæring. Hva virker – for hvem?* Fafo-rapport 2017:31.
- Eimhjellen, I., Espegren, A. og Nærland, T. U. (2021). *Sivilsamfunn og integrering: En kunnskapsoppsummering*. Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor. Rapport 2021:3.
- Eimhjellen, I., Bentsen, H. L. og Wollebæk, D. (2020). *Sivilsamfunndeltaking blant innvandrere i Norge*. Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor. Rapport 2020:2.
- Erdal, M. B., Carling, J., Horst, C. og Tjønn, M. H. (2020a). *Diaspora, Development and Integration: A Review of Policies and Practice*, PRIO Policy Brief, 5. Oslo: PRIO.
- Erdal, M. B., Carling, J., Horst, C. og Tjønn, M. H. (2020b). *Integration and Development: Need for Dialogue*, PRIO Paper. Oslo: PRIO.
- Eriksen, I. M. og Frøyland, L. R. (2017). *Levende drabantbyer : Ungdoms deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter i flerkulturelle lokalsamfunn*. Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor. Rapport 2017:1.
- Espegren, A., Eimhjellen, I., Ervik, R., Guribye, E. og Lindén, T. S. (2019). *Samarbeid mellom offentlig, privat og frivillig sektor i gjennomføringen av Introduksjonsprogrammet*. Norge Samfunnsforskning, Rapport 9.
- Friberg, J. H. og Bjørnset, M. (2019). *Migrasjon, foreldreskap og sosial kontroll*. Fafo-rapport 2019:01.
- Frivillighet Norge (2021). *Utfordringer, muligheter og samarbeid. En kartlegging av lokale frivillige organisasjoner i perioden 2016-2020*.
- Frivillighet Norge (2020). *Frivillige innvandererorganisasjoners rammevilkår og erfaringer med tilskuddsordninger*.
- Frivillighet Norge (2019). *Kartlegging av samarbeid mellom fylkeskommunene og de frivillige organisasjonene*.
- Haugen, G. M. D., Paulsen, V. og Berg, B. (2015) *En god nabo. Evaluerer av Redd Barna sitt arbeid med nylig bosatte familier*. NTNU Samfunnsforskning.
- Hyggen, C., Brattbakk, I. & Borgeraas, E. M. (2018). *Muligheter og hindringer for barn i lavinntektsfamilier. En kunnskapsoppsummering*. NOVA Rapport 11:18.
- Jacobsen, S. E., Andersen, P. L., Nordø, Å. D., Sletten, M., Arnesen, D. og Sivesind, K. H. (2018). *Sosial ulikhet i barn og unges deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter og kulturliv*. Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor. Rapport 2021:1.
- Kompetanse Norge (u.å.). *Norsktrening*. Hentet fra <https://www.kompetansenorge.no/Norsk-og-samfunnskunnskap/norsktrening/>
- Kunnskapsdepartementet (2019). *Integrering gjennom kunnskap. Regjeringens integreringsstrategi 2019-2022*.
- Kunnskapsdepartementet (2021). *Frihet fra negativ sosial kontroll og æresrelatert vold (2021-2024)*.
- Kristiansen, E. og Sonne, L. (2021). *Idrettsglede for alle. Arbeid for mangfold og mot rasisme*. Universitetet i Sørøst-Norge.
- Landbruks- og matdepartementet (2021). *Dyrk byer og tettsteder. Nasjonal strategi for urbant landbruk*.

- Landsrådet for Noregs barne- og ungdomsorganisasjonar (u.å.). *Om LNU*. Hentet fra <https://www.lnu.no/om-lnu/>
- Meld. St. 10 (2018–2019). *Frivilligheita – sterk, sjølvstendig, mangfaldig — Den statlege frivilligheitspolitikken*. Kulturdepartementet.
- NOU 2020:16 *Levekår i byer. Gode lokalsamfunn for alle*.
- NOU 2017: 2 *Integrasjon og tillit. Langsiktige konsekvenser av høy innvandring*.
- Rambøll (2019). *Inkludering gjennom organiserte fritidsaktiviteter. En evaluering av prosjekter med mål om å øke deltakelsen for barn og unge i lavinntektsfamilier*.
- Rambøll (2019). *Evaluering av integreringsmottak*.
- Rambøll og Halogen (2020). *Informasjonsinnhenting for Livshendelsen Ny i Norge*.
- Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor. (2020-2022). *Inkludering av barn og unge i frivilligheten*. Institutt for samfunnsforskning.
- Skogheim, R., Orderud, G., Ruud, M. E. og Søholt, S. (2020). *Informasjon og tiltak rettet mot innvandrerbefolkningen i forbindelse med Covid-19. Delrapport 2*. NIBR-rapport 2020:27.
- Smette, I. og Rosten, M. G. (2019). *Et iaktatt foreldreskap Om å være foreldre og minoritet i Norge.. NOVA-rapport 2019:3*.
- Skutlaberg, L. S., Ekhaugen, T. og Holden, M. B. (2018). *Gjennomgang av post 71 Tilskudd til innvandrerorganisasjoner og annen frivillig virksomhet. ideas2evidence-rapport 01:2018*.
- Statistisk Sentralbyrå (2021). *115 000 barn i husholdninger med vedvarende lavinntekt*. <https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/artikler-og-publikasjoner/115-000-barn-i-husholdninger-med-vedvarende-lavinntekt>
- Statistisk Sentralbyrå (2019). *Slik definerer SSB innvandrere*. Hentet fra <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/slik-definerer-ssb-innvandrere>
- Statistisk Sentralbyrå (2019). *Mye frivillig innsats blant norskfødte med innvandrerforeldre*. <https://www.ssb.no/kultur-og-fritid/artikler-og-publikasjoner/mye-frivillig-innsats-blant-norskfodte-med-innvandrerforeldre>
- Statistisk Sentralbyrå (2010). *Mange innvandrere digitalt ekskludert*. <https://www.ssb.no/teknologi-og-innovasjon/artikler-og-publikasjoner/mange-innvandrere-digitalt-ekskludert>
- Sivilsamfunn. (u.å.) Store Norske Leksikon. Hentet fra <https://snl.no/sivilsamfunn>.
- Søholt, S., Tronstad, K. E. og Vestby, G. M. (2015). *Sysselsetting av innvandrere – regionale muligheter og barrierer for inkludering*. NIBR-rapport 2015:20.
- Ødegård, G. og Fladmoe, A. (2017). *Samfunnsengasjert Ungdom: Deltakelse i politikk og organisasjonsliv blant unge i Oslo*. Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor. Rapport 2017:2.
- Ødegård, G., Loga, J., Steen-Johnsen, K. og Ravneberg, B. (2014). *Fellesskap og forskjellighet. Integrasjon og nettverksbygging i flerkulturelle lokalsamfunn*. Oslo: Abstrakt forlag AS.

Utgitt av:
Kunnskapsdepartementet

Bestilling av publikasjoner:
Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon
www.publikasjoner.dep.no
Telefon: 22 24 00 00
Publikasjoner er også tilgjengelige på:
www.regjeringen.no

Publikasjonskode: F-4463 B

Illustrasjon og design: Melkeveien designkontor as
Trykk: Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon
06/2021 – opplag 60

